

ĐỊNH NGHĨA TỬ THÁNH ĐẾ – 12 NHÂN DUYÊN – 8 THÁNH ĐẠO

Cực đoạn 1: Một là đắm say trong các dục, hạ liệt, đê tiện, phàm phu, không xứng bậc Thánh, không liên hệ đến mục đích

Cực đoạn 2: Hai là tự hành khổ mình, khổ đau, không xứng bậc Thánh, không liên hệ đến mục đích

Con đường Thánh đạo tám ngành là con đường trung đạo do Như Lai chánh giác, tác thành mắt, tác thành trí, đưa đến an tịnh, thắng trí, giác ngộ, Niết-bàn

TỬ THÁNH ĐẾ		3 CHUYỂN 12 HÀNH TƯỚNG		
Thánh đế về Khổ	Sanh là khổ; già là khổ; bệnh là khổ; chết là khổ; sầu, bi, khổ, ưu, não là khổ; oán gặp nhau là khổ; ái biệt ly là khổ; cầu không được là khổ. Tóm lại, năm thủ uẩn là khổ	<i>Biết</i>	<i>Cần phải liễu tri</i>	<i>Đã được liễu tri</i>
Thánh đế về Khổ Tập	Chính là ái này đưa đến tái sanh, câu hữu với hỷ và tham, tìm cầu hỷ lạc chỗ này chỗ kia. Tức là dục ái, hữu ái, phi hữu ái	<i>Biết</i>	<i>Cần phải đoạn tận</i>	<i>Đã được đoạn tận</i>
Thánh đế về Khổ Diệt	Chính là ly tham, đoạn diệt, không có dư tàn khát ái ấy, sự quăng bỏ, từ bỏ, giải thoát, không có chấp trước	<i>Biết</i>	<i>Cần phải chứng ngộ</i>	<i>Đã chứng ngộ</i>
Thánh đế về Con Đường đưa đến Khổ diệt	Chính là con đường Thánh đạo tám ngành, tức là chánh tri kiến, chánh tư duy, chánh ngữ, chánh nghiệp, chánh mạng, chánh tính tấn, chánh niệm và chánh định	<i>Biết con đường</i>	<i>Cần phải tu tập</i>	<i>Đã được tu tập</i>
Cho đến khi nào trong Bốn thánh đế này với 3 chuyển 12 hành tướng được tri kiến như thật đã được khéo thanh tịnh ở nơi Ta -> Tri kiến khởi lên " <i>Bất động là tâm giải thoát của Ta. Đây là đời sống cuối cùng, nay không còn tái sanh nữa</i> ".				

12 NHÂN DUYÊN

Vô minh duyên hành; hành duyên thức; thức duyên danh sắc; danh sắc duyên sáu xứ; sáu xứ duyên xúc; xúc duyên thọ; thọ duyên ái; ái duyên thủ; thủ duyên hữu; hữu duyên sanh; sanh duyên già, chết, sầu, bi, khổ, ưu, não được khởi lên. **Như vậy là toàn bộ khổ uẩn này tập khởi**

Do cái này có mặt, cái kia hiện hữu. Do cái này sanh, cái kia sanh.		Do đoạn diệt, ly tham, vô minh không có dư tàn, nên các hành diệt	
Do cái này không có mặt, cái kia không hiện hữu. Do cái này diệt, cái kia diệt		Do các hành diệt, nên thức diệt... Như vậy là đoạn diệt của khổ uẩn này	
Thế nào là vô minh?	không rõ biết Khổ, không rõ biết Khổ tập, không rõ biết Khổ diệt, không rõ biết Con đường đưa đến Khổ diệt đây gọi là vô minh	Thế nào là hành?	có ba hành này: thân hành, khẩu hành, ý hành đây gọi là hành
Thế nào là thức?	Có sáu thức thân này: nhãn thức, nhĩ thức, tỷ thức, thiệt thức, thân thức, ý thức đây gọi là thức	Thế nào là danh sắc?	Thọ, tưởng, tư, xúc, tác ý; đây gọi là danh. Bốn đại chủng và sắc do bốn đại chủng tạo ra; đây gọi là sắc. Như vậy, đây là danh, đây là sắc. Đây gọi là danh sắc.
Thế nào là sáu xứ?	Nhãn xứ, nhĩ xứ, tỷ xứ, thiệt xứ, thân xứ, ý xứ đây gọi là sáu xứ	Thế nào là xúc?	Có sáu xúc này: nhãn xúc, nhĩ xúc, tỷ xúc, thiệt xúc, thân xúc, ý xúc đây gọi là xúc
Thế nào là thọ?	Có sáu thọ này: thọ do nhãn xúc sanh; thọ do nhĩ xúc sanh; thọ do tỷ xúc sanh; thọ do thiệt xúc sanh; thọ do thân xúc sanh; thọ do ý xúc sanh đây gọi là thọ	Thế nào là ái?	Có sáu ái này: sắc ái, thanh ái, hương ái, vị ái, xúc ái, pháp ái đây gọi là ái.
Thế nào là thủ?	Có bốn thủ này: dục thủ, kiến thủ, ngã luận thủ, giới cấm thủ đây gọi là thủ	Thế nào là hữu ?	Có ba hữu này: Dục hữu, Sắc hữu, Vô sắc hữu đây gọi là hữu.
Thế nào là sanh?	Cái gì thuộc chúng sanh này hay chúng sanh khác, thuộc bộ loại chúng sanh này hay thuộc bộ loại chúng sanh khác; sự thấp sanh, noãn sanh, thai sanh, hóa sanh của chúng, sự xuất hiện các uẩn, sự thành tựu các xứ đây gọi là sanh		
Thế nào là già, chết?	Cái gì thuộc chúng sanh này hay chúng sanh khác, thuộc bộ loại chúng sanh này hay thuộc bộ loại chúng sanh khác, bị già, yếu, suy nhược, răng rụng, tóc bạc, da nhăn, tuổi thọ tàn lụi, các căn chín muồi. Đây gọi là già. Cái gì thuộc chúng sanh này hay chúng sanh khác, thuộc bộ loại chúng sanh này hay thuộc bộ loại chúng sanh khác, sự từ bỏ, hủy hoại, tiêu mất, tử vong, các uẩn hư hoại, thân thể vứt bỏ. Đây gọi là chết. Như vậy, đây là già, đây là chết		

BÁT THÁNH ĐẠO – CON ĐƯỜNG TRUNG ĐẠO

Thế nào là chánh tri kiến?	Tri kiến về Khổ, tri kiến về Khổ tập, tri kiến về Khổ diệt, tri kiến về Khổ diệt đạo như vậy gọi là chánh tri kiến	Thế nào là chánh tư duy?	Tư duy về ly dục, tư duy về vô sân, tư duy về bất hại như vậy gọi là chánh tư duy
Thế nào là chánh ngữ?	Tự chế không nói láo, tự chế không nói hai lưỡi, tự chế không ác khẩu, tự chế không nói lời phù phiếm như vậy gọi là chánh ngữ	Thế nào là chánh nghiệp?	Tự chế không sát sanh, tự chế không trộm cắp, tự chế không tà dâm như vậy gọi là chánh nghiệp
Thế nào là chánh mạng?	Từ bỏ tà mạng, sinh sống bằng chánh mạng như vậy gọi là chánh mạng		
Thế nào là chánh tinh tấn?	Đối với các ác, bất thiện pháp chưa sanh, khởi lên ý muốn không cho sanh khởi ; vị này nỗ lực, tinh tấn, quyết tâm, trì chí. Đối với các ác, bất thiện pháp đã sanh, khởi lên ý muốn trừ diệt ; vị này nỗ lực, tinh tấn, quyết tâm, trì chí. Đối với các thiện pháp chưa sanh, khởi lên ý muốn khiến cho sanh khởi ; vị này nỗ lực, tinh tấn, quyết tâm, trì chí. Đối với các thiện pháp đã sanh khởi, khởi lên ý muốn khiến cho an trú , không cho băng hoại, khiến cho tăng trưởng, phát triển, viên mãn; vị này nỗ lực, tinh tấn, quyết tâm, trì chí như vậy gọi là chánh tinh tấn		
Thế nào là chánh niệm?	Sống quán thân trên thân, nhiệt tâm, tỉnh giác, chánh niệm, để chế ngự tham ưu ở đời... quán thọ trên các cảm thọ... quán tâm trên các tâm... quán pháp trên các pháp, nhiệt tâm, tỉnh giác, chánh niệm, để chế ngự tham ưu ở đời như vậy gọi là chánh niệm.		
Thế nào là chánh định?	Ly dục, ly ác bất thiện pháp, chứng và trú Thiền thứ nhất , một trạng thái hỷ lạc do ly dục sanh, với tầm, với tứ. Diệt tầm, diệt tứ, chứng và trú Thiền thứ hai , một trạng thái hỷ lạc do định sanh, không tầm, không tứ, nội tĩnh nhất tâm. Ly hỷ trú xả, chánh niệm, tỉnh giác, thân cảm sự lạc thọ mà các bậc Thánh gọi là xả niệm lạc trú, chứng và trú Thiền thứ ba . Xả lạc, xả khổ, diệt hỷ ưu đã cảm thọ trước, chứng và trú Thiền thứ tư , không khổ, không lạc, xả niệm thanh tịnh như vậy gọi là chánh định.		

Như vậy gọi là Khổ diệt đạo Thánh đế.

TỨ THÁNH ĐẾ – 12 NHÂN DUYÊN - BÁT THÁNH ĐẠO

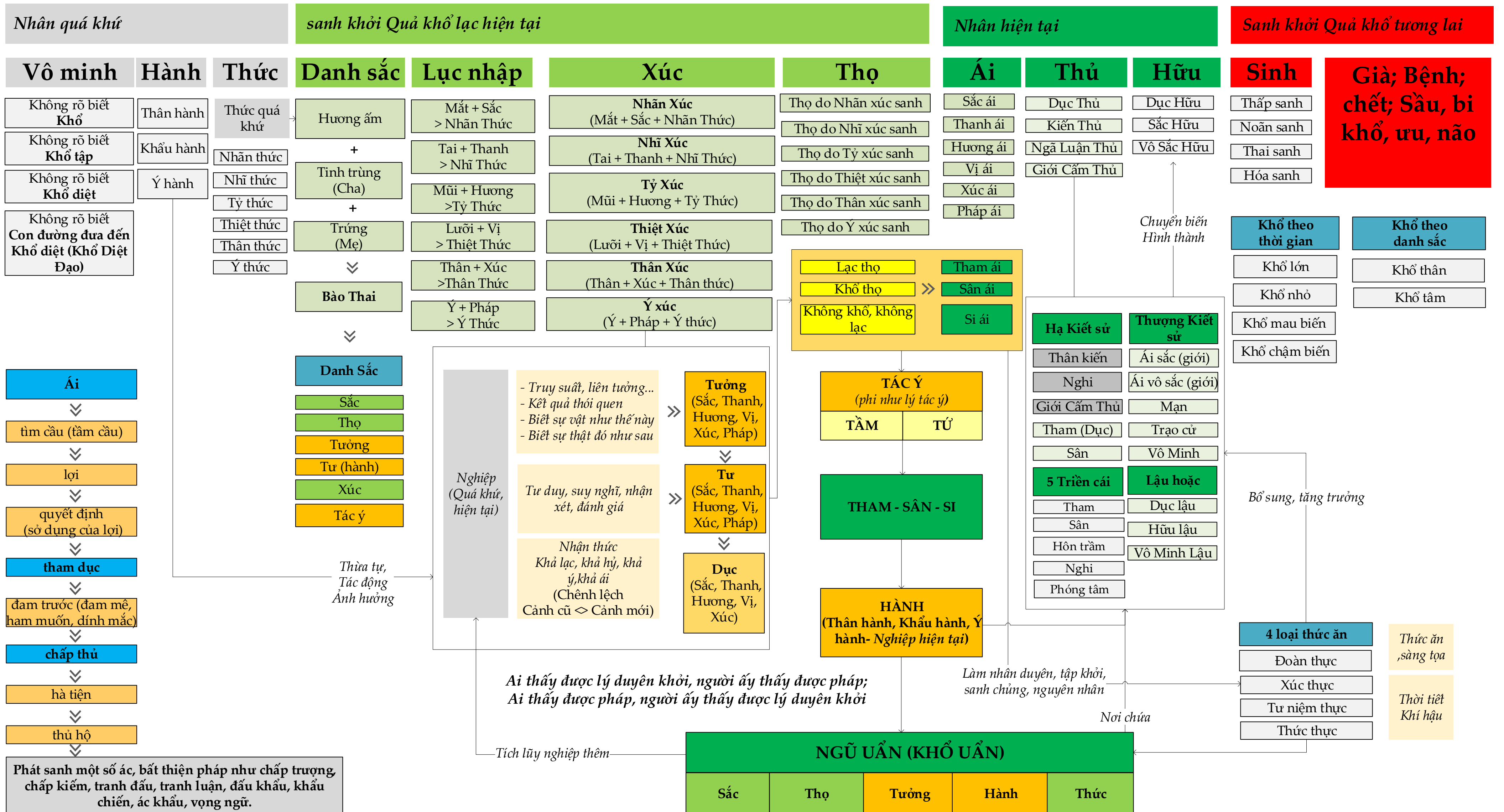
KHỔ			KHỔ TẬP			KHỔ DIỆT ĐẠO				
Biết		Cần phải liễu tri	Đã được liễu tri			Biết con đường		Cần phải tu tập	Đã được tu tập	
MUỐN MÀ KHÔNG ĐƯỢC	Này chư Hiền, chúng sanh bị sanh chi phối, khởi sự mong cầu: "Mong rằng ta khỏi bị sanh chi phối! Mong rằng ta khỏi phải đi thác sanh". Lời mong cầu ấy không được thành tựu. Như vậy gọi là cầu bất đắc khổ. Này chư Hiền, chúng sanh bị già chi phối... chúng sanh bị bệnh chi phối... chúng sanh bị chết chi phối... chúng sanh bị sâu, bi, khổ, ưu, não chi phối, khởi sự mong cầu: "Mong rằng ta khỏi bị sâu, bi, khổ, ưu, não chi phối!" Mong rằng ta khỏi đương chịu sâu, bi, khổ, ưu não!" Lời mong cầu ấy không được thành tựu. Như vậy gọi là cầu bất đắc khổ		Vô Minh>Hành>Thức >Danh sắc>Lục Nhập>Xúc>Thọ >Ái>Thủ>Hữu >Sanh>Già,Chết, Sầu, Bi,Khổ, Ưu Não			Vị Ngọt, Sự nguy hiểm và Vô Ngã			CHÁNH KIẾN	
			Ái này đưa đến tái sanh, câu hữu với hỷ và tham, tìm cầu hỷ lạc chỗ này chỗ kia. Tức là dục ái, hữu ái, phi hữu ái			Hỷ lạc sanh			Tri kiến về Khổ	
						Vô thường, đau khổ, chịu sự biến hoại			Tri kiến về Khổ Tập	
						Vô ngã (5 thủ uẩn)			Tri kiến về Khổ Diệt	
THƯƠNG MÀ PHẢI XA	Ở đây, sự không gặp gỡ, sự không hội hợp, sự không kết nối, sự không tương tác với bất kể sắc, thanh, hương, vị, xúc, pháp nào mong muốn, đáng yêu, dễ chịu, hoặc với bất kể người nào mong cầu phúc lợi, mong cầu lợi ích, mong cầu an ổn, mong cầu giải tỏa, những người cha, những người mẹ, những người anh em, những người chị em, những người bạn, những người đồng nghiệp, những người họ hàng thân quyến như vậy, xa cách điều yêu thích là Khổ					Sống không phóng dật, nhiệt tâm, tinh cần			Suy Tư về Xả ly, Ly Dục Vô Sân, Bất Hại	CHÁNH TƯ DUY
						Đoạn trừ Lậu Hoặc			Ly dục	
						Do tri kiến			Vô sân	
						Do thọ dụng			Bất hại	
GHÉT MÀ PHẢI GẶN	Ở đây, sự gặp gỡ, sự hội hợp, sự kết nối, sự tương tác với bất kỳ sắc, thanh, hương, vị, xúc, pháp nào không mong muốn, không đáng yêu, không dễ chịu, hoặc với bất kỳ người nào muốn gây thiệt hại, hoặc muốn hoặc muốn gây hãm hại, hoặc muốn gây bất an, hoặc muốn gây trói buộc như vậy là hội gặp điều không ưa thích là Khổ		Ngũ uẩn			Do phòng hộ			CHÁNH NGŨ	
			Sắc			Do thọ dụng			Tự chế không nói láo	
			Thọ			Do kham nhẫn			Tự chế không nói hai lưỡi	
			Tuồng			Do tránh né			Tự chế không ác khẩu	
SÂU BI KHỔ ƯU NÃO	Này chư Hiền, với những ai gặp phải tai nạn này hay tai nạn khác; với những ai cảm thọ sự đau khổ này hay sự đau khổ khác, sự sâu của người ấy. Này chư Hiền, như vậy gọi là sâu		Hành			Do diệt trừ			CHÁNH NGHIỆP	
	Này chư Hiền, với những ai gặp phải tai nạn này hay tai nạn khác; với những ai cảm thọ sự đau khổ này hay sự đau khổ khác, sự bi ai, sự bi thảm, sự than van, sự than khóc, sự bi thán, sự bi thống của người ấy. Này chư Hiền, như vậy gọi là bi		Thức			Do tu tập			Tự chế không sát sanh	
	Này chư Hiền, sự đau khổ về thân, sự không sáng khoái về thân, sự đau khổ do thân cảm thọ, sự không sáng khoái do thân cảm thọ. Này chư Hiền, như vậy gọi là khổ		Hữu			Các pháp tác thành Sa-môn			Tự chế không trộm cắp	
	Này chư Hiền, sự đau khổ về tâm, sự không sáng khoái về tâm, sự đau khổ do tâm cảm thọ, sự không sáng khoái do tâm cảm thọ. Này chư Hiền, như vậy gọi là ưu		Dục Hữu			Giới hạnh			Tự chế không tà dâm	
	Này chư Hiền, với những ai gặp tai nạn này hay tai nạn khác; với những ai cảm thọ sự đau khổ này hay sự đau khổ khác, sự ảo não, sự bi não, sự thật vọng, sự tuyệt vọng của người ấy. Này chư Hiền, như vậy gọi là não		Sắc Hữu			Hộ trì các căn			CHÁNH MẠNG	
			Vô Sắc Hữu			Tiết chế ăn uống			Từ bỏ tà mạng	
			Thủ			Chú tâm cảnh giác			Sinh sống bằng chánh mạng	
			Dục thủ			Chánh niệm tinh giác				
			Kiến thủ			Đoạn trừ 5 triền cái				
			Ngã luận thủ			Bốn tầng thiền na				
GIÀ	Mỗi hạng chúng sanh, trong từng giới loại, bị già, yếu, suy nhược, răng rụng, tóc bạc, da nhăn, tuổi thọ tàn lụi, các căn chín muồi. Này chư Hiền, như vậy gọi là già		Giới cầm thủ			Tam Minh			CHÁNH TINH TẤN	
			Hạ kiết sử			Không tùy hỷ, không hoan nghênh, không tham trước Thọ			Các ác bất thiện pháp khởi lên ý muốn -Chưa sanh không cho sanh khởi - Đã sanh phải diệt trừ	
			Thân kiến			Không sâu muộn,Không than van, Không than khóc, Không đập ngực, roi vào bất tịnh			Các thiện pháp khởi lên ý muốn - Chưa sanh cho sanh khởi - Đã sanh thì tăng trưởng, phát triển viên mãn	
			Nghị			Không tham với Ái			CHÁNH NIỆM	
BỆNH	Sự bệnh mà phát khởi lên trong thân tứ đại tất cả chúng sanh, chẳng qua là tứ đại bất đồng, âm dương bất tương tể, có khi lạnh quá mà có khi nóng quá, cho nên trăm bệnh tùy duyên nặng nhẹ mà phát sanh. Bệnh nhẹ như chóng mặt, nhức đầu, đau bụng, còn nặng như dịch hạch, trái trời v.v...Các chứng bệnh hằng vẫn vương đeo đuổi, làm cho chúng sanh chịu đau khổ không sao kể xiết gọi là khổ vì sự bệnh		Giới Cấm Thủ			Ái			Quán thân trên thân	
			Tham			Tham ái			Quán thọ trên thọ	
			Sân			Sân ái			Quán tâm trên tâm	
			Thượng kiết sử			Không ghét bỏ với Ái			Quán pháp trên các pháp	
CHẾT	Mỗi mỗi hạng chúng sanh trong từng giới loại, sự từ bỏ, hủy hoại, tiêu mất, từ vong, các uẩn hư hoại, thân thể vứt bỏ. Này chư Hiền, như vậy gọi là chết		Ái sắc (Tham sắc)			5 Thiền chi			CHÁNH ĐỊNH	
			Ái vô sắc (Tham vô sắc)			Tâm			Sơ Thiền	
			Mạn			Tứ			Nhị Thiền	
			Trạo cử			Hỷ			Tam Thiền	
SANH	Mỗi hạng chúng sanh, trong từng giới loại, sự thấp sanh, noãn sanh, thai sanh, hóa sanh của chúng, sự xuất hiện các uẩn, sự thành tựu các xứ. Này chư Hiền, như vậy gọi là sanh		Vô Minh			Lạc			Tứ Thiền	
						Nhất tâm				
KHỔ DIỆT										
Biết		Cần phải chứng ngộ				Đã chứng ngộ				

THẬP NHỊ NHÂN DUYÊN (TẬP ĐẾ)

**Do cái này có mặt, cái kia hiện hữu. Do cái này sanh, cái kia sanh.
Do cái này không có mặt, cái kia không hiện hữu. Do cái này diệt, cái kia diệt**

*Do đoạn diệt, ly tham, vô minh không có dư tàn, nên các hành diệt
Do các hành diệt, nên thức diệt... Như vậy là đoạn diệt của khổ uẩn này*

MỞ BÀI: Thức này dong ruổi, luân chuyển nhưng không đổi khác

DUYÊN SANH THỨC	CÂU HỎI VỀ SANH VẬT	THỨC ĂN CỦA DUYÊN KHỞI	Duyên theo chiều thuận	Duyên theo chiều nghịch	Diệt theo chiều thuận	Diệt theo chiều nghịch
Mắt + Sắc > Nhân Thức	Sanh vật do thức ăn tác thành	Có bốn món ăn giúp cho an trú các loài hữu tình đã sanh hay phò trợ các loài hữu tình sẽ sanh	Vô minh duyên Hành		Do vô minh đoạn diệt, xả ly một cách hoàn toàn nên các hành diệt	
Tai + Thanh > Nhĩ Thức	Diệt thức ăn thì Sanh vật diệt	Đoàn thực	Hành duyên Thức		Hành diệt Thức diệt	
Mũi + Hương > Tỷ Thức	⇓ Khéo thấy nhờ như thật chánh trí tuệ	Xúc Thực	Thức duyên Danh sắc		Thức diệt Danh sắc diệt	
Lưỡi + Vị > Thiệt Thức	⇓ Nghỉ ngơi được diệt trừ	Tư niệm Thực	Danh sắc duyên Lục nhập		Danh sắc diệt Lục nhập diệt	
Thân + Xúc > Thân Thức	Các ông có thể hiểu ví dụ chiếc bè Pháp là để đưa vượt qua, không phải để nắm lấy	Thức thực	Lục nhập duyên Xúc		Lục nhập diệt Xúc diệt	
Ý + Pháp > Ý Thức	Không chấp trước, không lấy làm hãnh diện, không truy cầu, không xem là của mình		Xúc duyên Thọ		Xúc diệt Thọ diệt	
			Thọ duyên Ái		Thọ diệt Ái diệt	
			Ái duyên Thủ		Ái diệt Thủ diệt	
			Thủ duyên Hữu		Thủ diệt Hữu diệt	
			Hữu duyên Sanh	Hữu diệt Sanh diệt		
			Sanh duyên Già chết, sầu bi khổ ưu não	Sanh diệt Già chết, sầu bi khổ ưu não diệt		
			Tóm lược về Duyên		Tóm lược về Diệt	
			Cái này có nên cái kia có, cái này sanh nên cái kia sanh là sự tập khởi của toàn bộ khổ uẩn này		Cái này không có nên cái kia không có, cái này diệt nên cái kia diệt là sự đoạn diệt của toàn bộ khổ uẩn này	

TRI KIẾN VỀ NGÃ		
Chạy theo quá khứ	Chạy theo Vị Lai	Có Nghi ngờ trong thời hiện tại
Có mặt, không có mặt?	Có mặt, không có mặt?	Có mặt, không có mặt?
Hình vóc như thế nào?	Hình vóc như thế nào?	Hình vóc như thế nào?
Ta là gì, có mặt như thế nào?	Từ đâu đến, đi về đâu?	Từ đâu đến, đi về đâu?
Các ông biết như vậy, thấy như vậy		
Bậc Đạo Sư được chúng ta tôn trọng. Chúng ta nói vì chúng ta tôn trọng bậc Đạo Sư?		THƯA KHÔNG
Một Sa-môn nói với chúng tôi như vậy, các Sa-môn khác cũng nói như vậy, và còn chúng tôi không có nói như vậy?		
Các Ông có tìm một vị Đạo Sư khác không?		
Các Ông có trở lui lại các giới cấm, tế tự đàn tràng của các tục từ Sa-môn, Bà-la-môn và nghĩ rằng chúng là căn bản không?		THƯA VẮNG
Có phải các Ông chỉ nói những gì các Ông tự biết, tự thấy, tự ý thức được?		
⇓		
Ta giới thiệu Chánh Pháp, Pháp này thiết thực, hiện tại, không có thời gian, đến để mà thấy, có khả năng hướng thượng, được người trí tự thân giác hiểu. Nay các Tỷ-kheo, Pháp này thiết thực, hiện tại, không có thời gian, đến để mà thấy, có khả năng hướng thượng, được người trí tự thân giác hiểu. Tất cả những gì đã nói là do duyên này mà nói		

VÒNG LUÂN HỒI: TỪ SANG TỚI TRƯỞNG THÀNH	
Bào thai: Giao hợp cha và mẹ + hương ẩm	
Sinh ra đời	
Các căn thuần thực	
6 Thức nhận biết	
Thọ hưởng 5 món dục lạc: Khả ái, khả hỷ, khả lạc, khả ý kích thích lòng dục	
Khởi lên: Lạc thọ, khổ thọ, bất khổ bất lạc thọ	
TIẾP TỤC LUÂN HỒI	
Do không tuệ tri giải thoát	
Tham ái với Sắc (...) tốt	Ghét bỏ với Sắc (...) xấu
Tùy hỷ, hoan nghênh tham với Thọ	Dục hỷ sanh
⇓	
Chấp thủ	
Duyên Thủ nên Hữu Sanh	
Duyên Hữu nên Sanh sinh khởi	
Duyên Sanh nên Già, chết, sầu, bi khổ ưu não	
Đó là sự tập khởi của toàn bộ khổ uẩn này	

ĐOẠN TẬN LUÂN HỒI: SỰ TU TẬP
Sau khi nghe Pháp, người ấy sanh lòng kính ngưỡng Như Lai. Khi có lòng tín ngưỡng
Xuất gia, từ bỏ gia đình, sống không gia đình...
Sống thành tựu học pháp chánh Hạnh
Hộ trì các căn, Tiết chế ăn uống, Chú tâm cảnh giác
Sự thành tựu Thành giới uẩn này Sự thành tựu Thánh hộ trì căn này và với Thánh chánh niệm tinh giác này
Từ bỏ 5 triền cái, chứng và trú 4 Tầng Thiền
ĐOẠN TẬN LUÂN HỒI: GIẢI THOÁT RỐT RÁO
Thấy bằng mắt, không tham ái, không ghét bỏ sắc (...) ái
An trú niệm trên thân, tâm vô lượng
Như thật tuệ tri tâm giải thoát, tuệ giải thoát
Các ác, bất thiện pháp được trừ diệt, không có dư tàn
Khởi lên: Lạc thọ, khổ thọ, bất khổ bất lạc thọ
Không tùy hỷ, không hoan nghênh tham với Thọ
Dục hỷ ấy được trừ diệt
Do dục hỷ của vị ấy diệt nên thủ diệt
Do thủ diệt nên hữu diệt
Do hữu diệt nên sanh diệt
Do sanh diệt nên già, chết, sầu, bi, khổ, ưu, não diệt
Đó là sự đoạn diệt của toàn bộ khổ uẩn này

KẾT LUẬN: Hãy thọ trì ái tận giải thoát này
Con của người đánh cá, đã bị mắc trong cái lưới lớn của ái, trong sự rối loạn của ái

MỞ BÀI: Sơ thiện, trung thiện, hậu thiện, có nghĩa, có văn -> hoàn toàn viên mãn, thanh tịnh, tức là sáu sáu. Hãy nghe và suy nghiệm kỹ

SÁU NỘI XÚ	SÁU NGOẠI XÚ	SÁU THỨC	SÁU XÚC	SÁU THỌ	SÁU ÁI
Nhân Xứ	Sắc Xứ	Mắt + Sắc > Nhân Thức	Mắt + Sắc + Nhân Thức > Nhân Xúc	Thọ do Nhân Xúc sanh	Sắc Ái
Nhĩ Xứ	Thanh Xứ	Tai + Thanh > Nhĩ Thức	Tai + Thanh + Nhĩ Thức > Nhĩ Xúc	Thọ do Nhĩ Xúc sanh	Thanh Ái
Tỷ Xứ	Hương Xứ	Mũi + Hương > Tỷ thức	Mũi + Hương + Tỷ thức > Tỷ Xúc	Thọ do Tỷ Xúc sanh	Hương Ái
Thiệt Xứ	Vị Xứ	Luối + Vị > Thiệt Thức	Luối + Vị + Thiệt Thức > Thiệt Xúc	Thọ do Thiệt Xúc sanh	Vị Ái
Thân Xứ	Xúc Xứ	Thân + Các Xúc > Thân Thức	Thân + Các Xúc + Thân Thức > Thân Xúc	Thọ do Thân Xúc sanh	Xúc Ái
Ý Xứ	Pháp Xứ	Ý + Các Pháp > Ý Thức	Ý + Các Pháp + Ý Thức > Ý Xúc	Thọ do Ý Xúc sanh	Pháp Ái

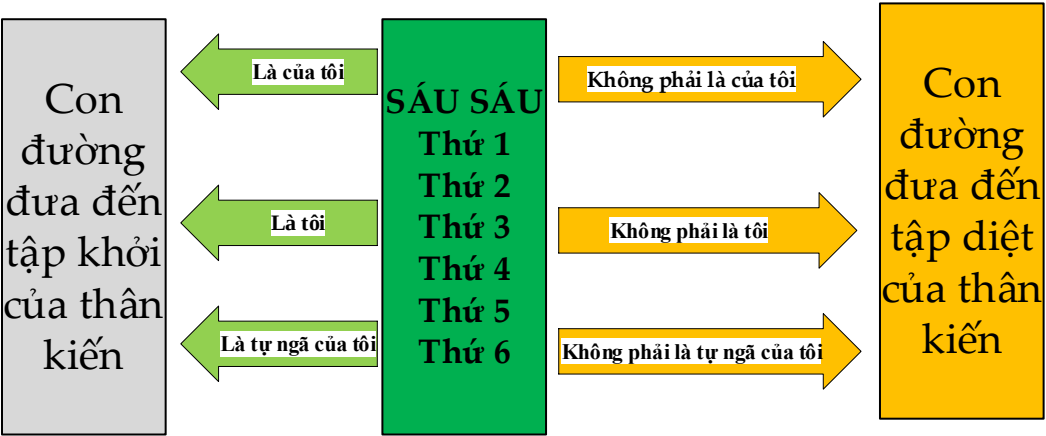
GIẢNG VỀ VÔ NGÃ

Nếu ai nói rằng: "Mắt (...) là tự ngã", như vậy là không hợp lý. Sự sanh và sự diệt của mắt (...) đã được thấy. Vì rằng sự sanh và sự diệt của mắt (...) đã được thấy, nên phải đưa đến kết luận: "Tự ngã sanh và diệt ở nơi tôi". Do vậy, nếu ai nói rằng: "Mắt (...) là tự ngã", như vậy là không hợp lý. Như vậy, con mắt (...) là vô ngã

Mắt là vô ngã	Các sắc là vô ngã	Nhân thức là vô ngã	Nhân Xúc là vô ngã	Nhân Thọ là vô ngã	Sắc Ái là vô ngã
Tai là vô ngã	Các Thanh là vô ngã	Nhĩ thức là vô ngã	Nhĩ Xúc là vô ngã	Nhĩ Thọ là vô ngã	Thanh Ái là vô ngã
Mũi là vô ngã	Các Hương là vô ngã	Tỷ thức là vô ngã	Tỷ Xúc là vô ngã	Tỷ Thọ là vô ngã	Hương Ái là vô ngã
Luối là vô ngã	Các Vị là vô ngã	Thiệt thức là vô ngã	Thiệt Xúc là vô ngã	Thiệt Thọ là vô ngã	Vị Ái là vô ngã
Thân là vô ngã	Các Xúc là vô ngã	Thân thức là vô ngã	Thân Xúc là vô ngã	Thân Thọ là vô ngã	Xúc Ái là vô ngã
Ý là vô ngã	Các Pháp là vô ngã	Ý thức là vô ngã	Ý Xúc là vô ngã	Ý Thọ là vô ngã	Pháp Ái là vô ngã

NGUỒN GỐC ĐOẠN DIỆT THÂN KIẾN

3 ĐỘC TÙY MIÊN, ĐOẠN TẬN 3 ĐỘC

6 Ngoại xứ + 6 Nội xứ + 6 Thức			6 Xúc		
Tăng tùy miên			6 Cảm Thọ		
Không tăng tùy miên					
Lạc thọ	Khổ thọ	Bất khổ, bất lạc thọ	Lạc thọ	Khổ thọ	Bất khổ, bất lạc thọ
hoan hỷ, tán thán, trú ở ái trước	Sầu muộn, than van, than khóc, đập ngực, rơi vào bất tỉnh	Không như thật biết sự tập khởi, sự đoạn diệt, vị ngọt, sự nguy hiểm và sự xuất ly khỏi cảm thọ ấy	Không hoan hỷ, Không tán thán, Không trú ở ái trước	Không sầu muộn, Không than van, Không than khóc, Không đập ngực, rơi vào bất tỉnh	Như thật biết sự tập khởi, sự đoạn diệt, vị ngọt, sự nguy hiểm và sự xuất ly khỏi cảm thọ ấy
Tham tùy miên	Sân tùy miên	Vô Minh tùy miên	Tham tùy miên	Sân tùy miên	Vô Minh tùy miên
Không đoạn tận	Không tẩy trừ	Không nhổ lên	đoạn tận	tẩy trừ	nhổ lên
Không đoạn tận vô minh			đoạn tận vô minh		
Không làm cho mình khởi lên			làm cho mình khởi lên		
Không xảy ra chấm dứt đau khổ			Xảy ra chấm dứt đau khổ		

KẾT LUẬN: Do yếm ly, vị ấy ly tham. Do ly tham, vị ấy giải thoát

Trong sự giải thoát là sự hiểu biết: "Ta đã được giải thoát". Và vị ấy tuệ tri: "Sanh đã tận, Phạm hạnh đã thành, việc nên làm đã làm, sau đời sống hiện tại không còn đời sống nào khác nữa"

VỊ NGỌT - SỰ NGUY HIỂM - SỰ XUẤT LY

<i>Lục nhập</i>	Cái gì là vị ngọt?	Cái gì là sự nguy hiểm?	Cái gì là sự xuất ly?
Mắt - Sắc	Hỷ lạc sanh	Vô thường, đau khổ, chịu sự biến hoại	Sự nhiếp phục dục và tham, sự đoạn tận dục và tham; cái ấy là xuất ly
Tai - Thanh			
Mũi-Hương			
Lưỡi - Vị			
Thân - Xúc			
Ý- Các Pháp			
Các dục			
Các Sắc Pháp			
Các cảm Thọ			

Ta đã sống tìm cầu vị ngọt của mắt (..). Có vị ngọt nào của mắt(...), Ta đều thực nghiệm. Vị ngọt của mắt (...) như thế nào, Ta đã khéo thấy với trí tuệ.
Ta đã sống tìm cầu nguy hiểm của mắt (...). Có nguy hiểm nào của mắt(...), Ta đều thực nghiệm. Nguy hiểm của mắt(...) như thế nào, Ta đã khéo thấy với trí tuệ.
Ta đã sống tìm cầu xuất ly của mắt(...). Có xuất ly nào của mắt(...), Ta đều thực nghiệm. Xuất ly của mắt(...) như thế nào, Ta đã khéo thấy với trí tuệ

Kinh Tăng Chi Ba Pháp - VII. Phẩm Lón - 61.- Sò y xứ
Kinh Tương Ưng 4 - Chương I Tương Ưng Sáu Xứ (a) - Phần Một - Năm Mươi Kinh Thứ Nhất - II. Phẩm Song Đôi - 14.II. Chánh Giác (2) (S.iv,8)
Đại kinh khổ Uẩn – TBK 3

44 CĂN BẢN TRÍ

<i>11 Nhân duyên</i>	Thế nào là ...Trí?	Thế nào là ...Tập trí?	Thế nào là ...Diệt trí?	Thế nào là Trí về con đường đưa đến ... diệt?
Già chết ⇓ Sanh	Theo định nghĩa 12 nhân duyên	Do sanh(...) tập khởi nên già chết(...) tập khởi	Do sanh(...) diệt nên già chết(...) diệt	Đây là Thánh đạo tám ngành đưa đến già chết (...) diệt
Hữu	Các Vị Thánh đệ tử biết già chết(...) như vậy, biết già chết(...) tập khởi như vậy, biết già chết(...) diệt như vậy, biết con đường đưa đến già chết(...) diệt như vậy.			
Thủ	Vị ấy với pháp này được thấy, được biết, được quả tức thời, được đạt đến, được thể nhập (pariyogathena) hướng dẫn thái độ (nayam) của mình đối với quá khứ và tương lai			
Ái	Những Sa-môn hay Bà-la-môn nào trong quá khứ đã hiểu rõ già chết, đã hiểu rõ già chết(...) tập khởi, đã hiểu rõ già(...) chết diệt, đã hiểu rõ con đường đưa đến già chết(...) diệt, tất cả những vị ấy đều hiểu biết như vậy, như vậy; như hiện nay Ta vậy.			
Thọ				
Xúc	Những Sa-môn hay Bà-la-môn nào trong tương lai sẽ hiểu rõ (abhiñissanti) già chết(...), sẽ hiểu rõ già chết(...) tập khởi, sẽ hiểu rõ già chết(...) diệt, sẽ hiểu rõ con đường đưa đến già chết(...) diệt, tất cả những vị ấy sẽ hiểu biết như vậy, như vậy; như hiện nay Ta vậy. Đây tức là tùy trí (anvaye nānam) của vị ấy			
Lục nhập				
Danh sắc				
Thức	Này các Tỷ-kheo, vì rằng vị Thánh đệ tử được thanh tịnh và thuần tịnh hai loại trí, pháp trí và tùy trí; vị ấy được gọi là Thánh đệ tử đạt tri kiến, (dithisampanno) đạt kiến, đã đi đến diệu pháp này, đã thấy diệu pháp này, đã đầy đủ hữu học trí, đã đầy đủ hữu học minh, đã nhập được pháp lưu, là bậc Thánh minh đạt tuệ (nibbedhi kapanno), đã đứng gõ vào cửa bất tử.			
Hành				

Kinh Tương Ưng 2 - Tương Ưng Nhân Duyên (b) - IV. Phẩm Kalāra - Vị Sát Đế Ly - III. Những Căn Bản Của Trí (Tập 14.15 Chúng Trí, Đại 2, 99c) (S.ii,56), viết

THẮNG TRI NĂM THỦ UẨN

<i>5 thủ uẩn</i>	Thế nào là ...Thủ uẩn?	Thế nào là ...Tập khởi?	Thế nào là ...Đoạn diệt?	Thế nào là Con đường đưa đến ...đoạn diệt?
Sắc thủ uẩn	Bốn đại chủng và sắc do bốn đại chủng tạo thành. Này các Tỷ-kheo, đây được gọi là sắc	Do các thức ăn tập khởi nên sắc tập khởi	Do các thức ăn đoạn diệt nên sắc đoạn diệt	Và con đường đưa đến sắc đoạn diệt là con đường Thánh đạo Tám ngành
Thọ thủ uẩn	Có sáu thọ thân này: thọ do nhãn xúc sanh, thọ do nhĩ xúc sanh, thọ do tỷ xúc sanh, thọ do thiệt xúc sanh, thọ do thân xúc sanh, thọ do ý xúc sanh	Do xúc tập khởi nên thọ tập khởi	Do xúc đoạn diệt nên thọ đoạn diệt	Đây là con đường Thánh đạo Tám ngành đưa đến thọ đoạn diệt
Tưởng thủ uẩn	có sáu tướng thân này: sắc tướng, thanh tướng, hương tướng, vị tướng, xúc tướng, pháp tướng	Do xúc tập khởi nên tưởng tập khởi	Do xúc đoạn diệt nên tưởng đoạn diệt	Đây là con đường Thánh đạo Tám ngành đưa đến tưởng đoạn diệt
Hành thủ uẩn	Có sáu tư thân này: sắc tư, thanh tư, hương tư, vị tư, xúc tư, pháp tư	Do xúc tập khởi nên các hành tập khởi	Do xúc đoạn diệt nên các hành đoạn diệt	Đây là con đường Thánh đạo Tám ngành đưa đến hành đoạn diệt
Thức Thủ uẩn	Có sáu thức thân này (tức là): nhãn thức, nhĩ thức, tỷ thức, thiệt thức, thân thức, ý thức	Do danh sắc tập khởi nên thức tập khởi	Do danh sắc đoạn diệt nên thức đoạn diệt	Đây là con đường Thánh đạo Tám ngành đưa đến thức đoạn diệt

Này các Tỷ-kheo, các vị Sa-môn hay Bà-la-môn nào do thắng tri sắc (...) như vậy; do thắng tri sắc tập khởi như vậy, do thắng tri sắc (...) đoạn diệt như vậy, do thắng tri con đường đưa đến sắc (...) đoạn diệt như vậy, họ hướng về thực hiện yếm ly, ly tham, đoạn diệt sắc (...). Những thực hiện ấy, họ khéo thực hiện. Những ai khéo thực hiện, những vị ấy có chân đứng trong Pháp và Luật này

DỤC						
Cần phải biết ...?		Cần phải biết ...Duyên khởi?	Cần phải biết ...Sai biệt?	Cần phải biết ...Dị thực?	Cần phải biết ...đoạn diệt?	Con đường đưa đến ...đoạn diệt?
Sắc	Các sắc(...) do mắt (...) nhận thức, khả ái, khả hỷ,khả lạc, khả ý liên hệ đến dục, hấp dẫn.	Xúc là các dục duyên khởi	Dục trên các sắc là khác, dục trên các tiếng là khác, dục trên các hương là khác, dục trên các vị là khác, dục trên các xúc là khác	Khi muốn một cái gì, sanh khởi một tự ngã khởi lên từ vật ấy, từ vật ấy, để dự phần phước đức, hay để dự phần không phước đức	Xúc đoạn diệt là dục đoạn diệt	là con đường Thánh đạo tám ngành đưa đến các dục đoạn diệt.
Thanh						
Hương						
Vị						
Xúc						

THỌ					
Cần phải biết ...?	Cần phải biết ...Duyên khởi?	Cần phải biết ...Sai biệt?	Cần phải biết ...Dị thực?	Cần phải biết ...đoạn diệt?	Con đường đưa đến ...đoạn diệt?
lạc thọ	Xúc là các cảm thọ sanh khởi	có các lạc thọ liên hệ đến vật chất, có các lạc thọ không liên hệ đến vật chất; có các khổ thọ liên hệ đến vật chất, có các khổ thọ không liên hệ đến vật chất; có các cảm thọ không khổ không lạc liên hệ đến vật chất, có các cảm thọ không khổ không lạc không liên hệ đến vật chất	khi nào cảm thọ cái gì, sanh khởi một tự ngã khởi lên từ vật ấy, từ vật ấy, để dự phần phước đức, hay để dự phần không phước đức	Xúc đoạn diệt là các cảm thọ đoạn diệt	Đây là con đường Thánh đạo tám ngành đưa đến các cảm thọ đoạn diệt
khổ thọ					
Bất khổ, bất lạc thọ					

TƯỜNG					
Cần phải biết ...?	Cần phải biết ...Duyên khởi?	Cần phải biết ...Sai biệt?	Cần phải biết ...Dị thực?	Cần phải biết ...đoạn diệt?	Con đường đưa đến ...đoạn diệt?
Sắc tường	Xúc là các tường sanh khởi.	Các tường trong các sắc là khác, các tường trong các thanh là khác, các tường trong các hương là khác, các tường trong các vị là khác, các tường trong các xúc là khác, các tường trong các pháp là khác	Các tường là kết quả của thói quen, khi nào người ta biết sự vật như thế nào, như thế nào, người ta nói sự vật ấy như sau, như sau: "Như vậy tôi tường" đây gọi là các tường dị thực	Xúc đoạn diệt là tường đoạn diệt	Đây là Thánh đạo tám ngành đưa đến các tường đoạn diệt
Thanh tường					
Hương tường					
Vị tường					
Xúc tường					
Pháp tường					

LẬU HOẶC					
Cần phải biết ...?	Cần phải biết ...Duyên khởi?	Cần phải biết ...Sai biệt?	Cần phải biết ...Dị thực?	Cần phải biết ...đoạn diệt?	Con đường đưa đến ...đoạn diệt?
Dục lậu	Vô minh là các lậu hoặc sanh khởi	Có các lậu hoặc đưa đến địa ngục, có các lậu hoặc đưa đến bàng sanh, có các lậu hoặc đưa đến ngạ quỷ, có các lậu hoặc đưa đến thế giới loài người, có các lậu hoặc đưa đến thế giới chư Thiên đây gọi là các lậu hoặc sai biệt	Khi nào vì vô minh cái gì sanh khởi, một tự ngã khởi lên từ vật ấy, từ vật ấy, để dự phần phước đức, hay để dự phần không phước đức	Vô minh đoạn diệt là các lậu đoạn diệt	Đây là con đường Thánh đạo tám ngành đưa đến các lậu hoặc đoạn diệt
Hữu Lậu					
Vô Minh Lậu					

NGHIỆP					
Cần phải biết ...?	Cần phải biết ...Duyên khởi?	Cần phải biết ...Sai biệt?	Cần phải biết ...Dị thực?	Cần phải biết ...đoạn diệt?	Con đường đưa đến ...đoạn diệt?
Suy tư là nghiệp; sau khi suy tư, tạo nghiệp về thân, về lời, về ý.	Xúc là các nghiệp sanh khởi	Có nghiệp đưa đến cảm thọ ở địa ngục, có nghiệp đưa đến cảm thọ loài bàng sanh, có nghiệp đưa đến cảm thọ cõi ngạ quỷ, có nghiệp đưa đến cảm thọ thế giới loài Người, có nghiệp đưa đến cảm thọ thế giới chư Thiên	Có ba loại nghiệp dị thực: Ở ngay đời hiện tại, hay ở đời sau, hay ở một đời sau nữa	Xúc đoạn diệt là nghiệp đoạn diệt	Đây là Thánh đạo tám ngành, con đường đưa đến các nghiệp đoạn diệt

KHỔ					
Cần phải biết ...?	Cần phải biết ...Duyên khởi?	Cần phải biết ...Sai biệt?	Cần phải biết ...Dị thực?	Cần phải biết ...đoạn diệt?	Con đường đưa đến ...đoạn diệt?
Sanh là khổ; già là khổ; bệnh là khổ; chết là khổ; sầu, bi, khổ, não là khổ; cầu không được là khổ; tóm lại năm thủ uẩn là khổ	Ái là khổ sanh khởi	Có khổ lớn, có khổ nhỏ, có khổ chậm biến, có khổ mau biến đây là khổ sai biệt	Ở đây có hạng người bị khổ chinh phục, tâm bị trói buộc, ưu sầu, bi thảm, than van, đập ngực, khóc lóc, đi đến bất tỉnh; do bị khổ chinh phục, tâm bị trói buộc, nên đi tìm phía bên ngoài xem có ai biết được một câu, hai câu thần chú để đoạn diệt khổ này Khổ đem lại kết quả mê loạn, đem lại kết quả tìm kiếm đây gọi là khổ dị thực	Ái đoạn diệt là khổ đoạn diệt	Đây là Thánh đạo tám ngành đưa đến khổ đoạn diệt

MỘT TRĂM LẺ TÁM

MỞ BÀI: Nay các Tỷ-kheo, thế nào là pháp môn về pháp theo 108 pháp môn? Có hai thọ, theo pháp môn thuyết giảng của Ta. Có ba thọ, theo pháp môn thuyết giảng của Ta. Có năm thọ, theo pháp môn thuyết giảng của Ta. Có sáu thọ, theo pháp môn thuyết giảng của Ta. Có 18 thọ, theo pháp môn thuyết giảng của Ta. Có 36 thọ, theo pháp môn thuyết giảng của Ta. Có 108 thọ, theo pháp môn thuyết giảng của Ta

thế nào là hai thọ?	thế nào là ba thọ?	thế nào là năm thọ?	thế nào là sáu thọ?	thế nào là 18 thọ?	thế nào là 36 thọ?	Thế nào là 108 thọ?
Thọ về thân	Lạc thọ	Lạc căn	Thọ do nhãn xúc sanh	Có sáu tư duy thân cận (upavicàrà) với hỷ	Sáu hỷ liên hệ đến gia đình	36 thọ về quá khứ
và thọ về tâm	khổ thọ	khổ căn	thọ do nhĩ xúc sanh		sáu hỷ liên hệ đến ly dục	36 thọ về tương lai
	bất khổ bất lạc thọ	hỷ căn	thọ do tỷ xúc sanh	có sáu tư duy thân cận với ưu	sáu ưu liên hệ đến gia đình	36 thọ về hiện tại
		ưu căn	thọ do thiệt xúc sanh		sáu ưu liên hệ đến ly dục	
		xả căn	thọ do thân xúc sanh	có sáu tư duy thân cận với xả	sáu xả liên hệ đến gia đình	
		thọ do ý xúc sanh	sáu xả liên hệ đến ly dục			

Nay các Tỷ-kheo, vị Tỷ-kheo thiện xảo trong bảy xứ, quán sát theo ba cách, được gọi là một vị toàn vẹn trong Pháp và Luật này, đã thành tựu viên mãn, một vị tối thượng nhân

THIÊN XẢO BẢY XỨ							
	Thế nào là Sắc (...)?	Thế nào là ...Tập khởi?	Thế nào là ...Đoạn diệt?	Thế nào là Con đường đưa đến ...đoạn diệt?	đây là vị ngọt của sắc (...)	đây là sự nguy hiểm của sắc (...)	đây là sự xuất ly của sắc (...)
Sắc	Bốn đại chủng và sắc do bốn đại chủng tạo thành. Nay các Tỷ-kheo, đấy được gọi là sắc	Do các thức ăn tập khởi nên sắc tập khởi	Do các thức ăn đoạn diệt nên sắc đoạn diệt	Và con đường đưa đến sắc đoạn diệt là con đường Thánh đạo Tám ngành	Duyên sắc khởi lên lạc hỷ gì	Sự vô thường, khổ, chịu sự biến hoại của sắc, đây là sự nguy hiểm của sắc	Sự nhiếp phục dục tham đối với sắc, sự đoạn tận dục tham đối với sắc
Thọ	Có sáu thọ thân này: thọ do nhãn xúc sanh, thọ do nhĩ xúc sanh, thọ do tỷ xúc sanh, thọ do thiệt xúc sanh, thọ do thân xúc sanh, thọ do ý xúc sanh	Do xúc tập khởi nên thọ tập khởi	Do xúc đoạn diệt nên thọ đoạn diệt	Đây là con đường Thánh đạo Tám ngành đưa đến thọ đoạn diệt	Do duyên thọ khởi lên lạc hỷ gì	Cảm thọ vô thường, khổ, vô ngã	Sự nhiếp phục dục tham, sự đoạn tận dục tham đối với thọ
Tưởng	có sáu tướng thân này: sắc tướng, thanh tướng, hương tướng, vị tướng, xúc tướng, pháp tướng	Do xúc tập khởi nên tưởng tập khởi	Do xúc đoạn diệt nên tưởng đoạn diệt	Đây là con đường Thánh đạo Tám ngành đưa đến tưởng đoạn diệt	Do duyên tưởng khởi lên lạc hỷ gì	Các tướng vô thường, khổ, vô ngã	Sự nhiếp phục dục tham, sự đoạn tận dục tham đối với các tướng
Hành	Có sáu tư thân này: sắc tư, thanh tư, hương tư, vị tư, xúc tư, pháp tư	Do xúc tập khởi nên các hành tập khởi	Do xúc đoạn diệt nên các hành đoạn diệt	Đây là con đường Thánh đạo Tám ngành đưa đến hành đoạn diệt	Do duyên hành khởi lên lạc hỷ gì	Các hành vô thường, khổ, vô ngã	Sự nhiếp phục dục tham, sự đoạn tận dục tham đối với các hành
Thức	Có sáu thức thân này (tức là): nhãn thức, nhĩ thức, tỷ thức, thiệt thức, thân thức, ý thức	Do danh sắc tập khởi nên thức tập khởi	Do danh sắc đoạn diệt nên thức đoạn diệt	Đây là con đường Thánh đạo Tám ngành đưa đến thức đoạn diệt	Do duyên thức khởi lên lạc hỷ gì	Thức vô thường, khổ, vô ngã	Sự nhiếp phục dục tham, sự đoạn tận dục tham đối với thức

Nay các Tỷ-kheo, những Sa-môn hay Bà-la-môn nào thắng tri sắc (...) là như vậy, thắng tri sắc (...) tập khởi là như vậy, thắng tri sắc (...) đoạn diệt là như vậy, thắng tri con đường đưa đến sắc (...) đoạn diệt là như vậy, thắng tri vị ngọt của sắc (...) là như vậy, thắng tri sự nguy hiểm của sắc (...) là như vậy, thắng tri sự xuất ly của sắc (...) là như vậy; do yếm ly, ly tham, đoạn diệt sắc (...), họ giải thoát, không chấp thủ. Họ được khéo giải thoát. Những ai được khéo giải thoát, họ được vẹn toàn. Những ai được vẹn toàn, thời không thể nêu rõ sự luân chuyển của họ

Nay các Tỷ-kheo, như vậy là vị Tỷ-kheo thiện xảo trong bảy xứ.

Và nay các Tỷ-kheo, như thế nào là vị Tỷ-kheo quán sát theo ba cách? Ở đây, nay các Tỷ-kheo, vị Tỷ-kheo **quán sát theo giới, quán sát theo xứ, quán sát theo duyên khởi**. Như vậy, nay các Tỷ-kheo, vị Tỷ-kheo quán sát theo ba cách

THIÊN XẢO VỀ GIỚI					
Nay Ananda, cho đến khi biết được, thấy được ... giới này, cho đến mức độ như vậy, nay Ananda, là vừa đủ để nói: "Tỷ-kheo thiện xảo về giới"					
Có mười tám giới này	có sáu giới này	có sáu giới này	có sáu giới này	có ba giới này	có hai giới này
Nhãn giới, sắc giới, nhãn thức giới	địa giới	lạc giới	dục giới	dục giới	hữu vi giới
nhĩ giới, thanh giới, nhĩ thức giới	thủy giới	khổ giới	ly dục giới		
tỷ giới, hương giới, tỷ thức giới	phong giới	hỷ giới	sân giới	sắc giới	và vô vi giới
thiệt giới, vị giới, thiệt thức giới	hỏa giới	ưu giới	vô sân giới		
thân giới, xúc giới, thân thức giới	không giới	xả giới	hại giới	vô sắc giới	
ý giới, pháp giới, ý thức giới	thức giới	vô minh giới	bất hại giới		

THIÊN XẢO VỀ XỨ

Nay Ananda, có sáu nội xứ, ngoại xứ này: **mắt và sắc, tai và tiếng, mũi và hương, lưỡi và vị, thân và xúc, ý và pháp**.
 Nay Ananda, cho đến khi biết được, thấy được sáu nội ngoại xứ này, cho đến mức độ như vậy, nay Ananda, là vừa đủ để nói: "Tỷ-kheo thiện xảo về xứ".

THIÊN XẢO VỀ DUYÊN KHỞI

Ở đây, nay Ananda, Tỷ-kheo biết như sau: Nếu cái này có, cái kia có; do cái này sanh, cái kia sanh. Nếu cái này không có, cái kia không có; do cái này diệt, cái kia diệt. Tức là vô minh duyên hành, hành duyên thức, thức duyên danh sắc, danh sắc duyên lục nhập, lục nhập duyên xúc, xúc duyên thọ, thọ duyên ái, ái duyên thủ, thủ duyên hữu; hữu duyên sanh; do duyên sanh lão tử, sầu, bi, khổ, ưu, não sanh khởi. Như vậy, nay Ananda, là sự tập khởi của toàn bộ khổ uẩn này.

Nhưng do sự diệt trừ, sự ly tham hoàn toàn của chính vô minh này, các hành diệt; do các hành diệt, danh sắc diệt; do danh sắc diệt, lục nhập diệt; do lục nhập diệt, xúc diệt; do xúc diệt, thọ diệt; do thọ diệt, ái diệt; do ái diệt, thủ diệt; do thủ diệt, hữu diệt; do hữu diệt, sanh diệt; do sanh diệt, lão tử, sầu, bi, khổ, ưu, não đoạn diệt. Như vậy là sự đoạn diệt hoàn toàn của khổ uẩn này. Cho đến như vậy, nay Ananda, là vừa đủ để nói: "Tỷ-kheo thiện xảo về duyên khởi"

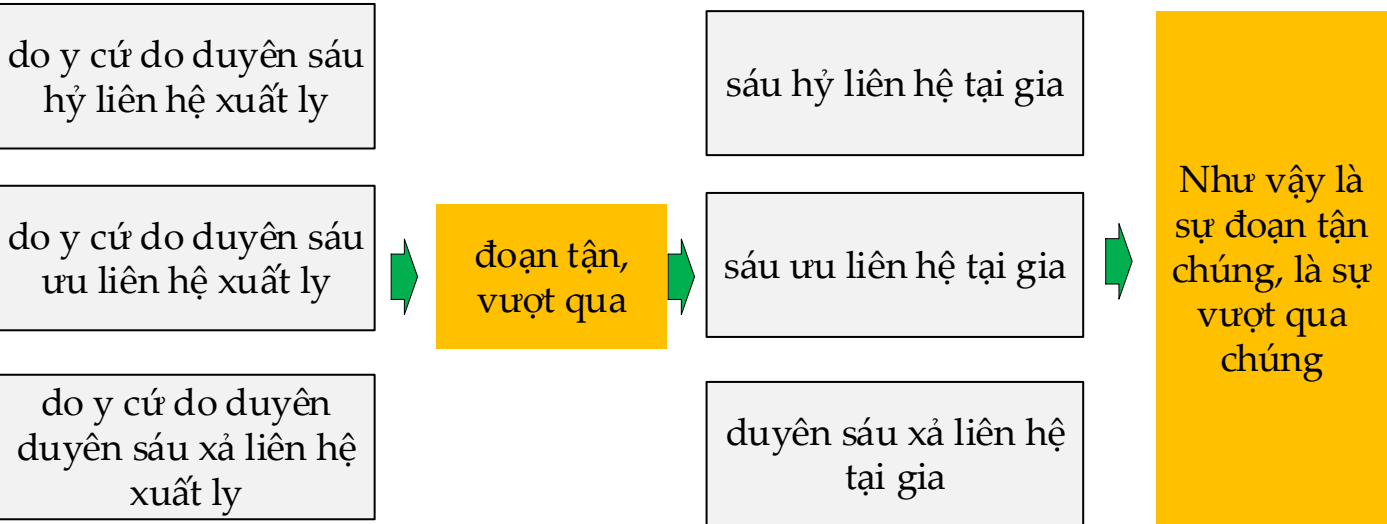
MỞ BÀI: Có sáu nội xứ cần phải biết. Có sáu ngoại xứ cần phải biết. Có sáu thức thân cần phải biết. Có sáu xúc thân cần phải biết. Có mười tám ý hành cần phải biết. Có ba mươi sáu loại hữu tình cần phải biết. Tại đây, do y cứ cái này, đoạn tận cái này, có ba niệm xứ mà một bậc Thánh phải thực hành, và có thực hành (niệm xứ) ấy, bậc Thánh mới xứng là bậc Đạo sư diễn giảng đồ chúng. Trong các bậc Huấn luyện sư, vị ấy được gọi là bậc Vô thượng Điều ngự sư, điều phục các hạng người đáng được điều phục

Sáu nội xứ cần phải biết	Sáu ngoại xứ cần phải biết	Sáu thức thân cần phải biết	Sáu xúc thân cần phải biết	Mười tám ý hành cần phải biết		Ba mươi sáu loại hữu tình cần phải biết
Nhãn xứ	Sắc xứ	Nhãn thức	Nhãn xúc	Mắt + Sắc	Ý chạy theo sắc(...) trú xứ của hỷ Ý chạy theo sắc(...) trú xứ của ưu Ý chạy theo sắc(...) trú xứ của xả	Sáu hỷ liên hệ tại gia
nhĩ xứ	thanh xứ	nhĩ thức	nhĩ xúc	Tai + Thanh		sáu hỷ liên hệ xuất ly
tỷ xứ	hương xứ	tỷ thức	tỷ xúc	Mũi + Hương		sáu ưu liên hệ tại gia
thiệt xứ	vị xứ	thiệt thức	thiệt xúc	Lưỡi + Vị		sáu ưu liên hệ xuất ly
thân xứ	xúc xứ	thân thức	thân xúc	Thân + Xúc		sáu xả liên hệ tại gia
ý xứ	pháp xứ	ý thức	ý xúc	Ý + Pháp		sáu xả liên hệ xuất ly

thế nào là sáu hỷ liên hệ tại gia?	thế nào là sáu hỷ liên hệ đến xuất ly?	thế nào là sáu ưu liên hệ tại gia?
Mắt + Sắc Tai + Thanh Mũi + Hương Lưỡi + Vị Thân + Xúc Ý + Pháp Có hỷ khởi lên, hoặc do nhận được hay thấy sự nhận được các sắc (...) do con mắt (...) nhận thức, khả ái, khả hỷ, khả lạc, khả ý, liên hệ đến thế vật; hoặc do nhớ được những gì đã nhận được về trước, đã qua, đã diệt, đã biến hoại. Loại hỷ như vậy được gọi là hỷ liên hệ tại gia	Mắt + Sắc Tai + Thanh Mũi + Hương Lưỡi + Vị Thân + Xúc Ý + Pháp Sau khi biết các sắc(...) pháp là vô thường, biến hoại, ly tham, biến diệt và nghĩ rằng: "Các sắc(...) pháp xưa kia và các sắc(...) pháp hiện tại, tất cả sắc(...) pháp là vô thường, khổ, biến hoại". Sau khi như thật thấy như vậy với chánh trí tuệ, có hỷ khởi lên. Loại hỷ như vậy được gọi là hỷ liên hệ đến xuất ly	Mắt + Sắc Tai + Thanh Mũi + Hương Lưỡi + Vị Thân + Xúc Ý + Pháp Có ưu khởi lên; hoặc do không nhận được hay thấy sự không nhận được các sắc(...) do mắt(...) nhận thức, khả ái, khả hỷ, khả lạc, khả ý, liên hệ đến thế vật; hoặc do nhớ được những gì không nhận được về trước, đã qua, đã diệt, đã biến hoại. Loại ưu như vậy được gọi là ưu liên hệ tại gia

thế nào là sáu ưu liên hệ đến xuất ly?	thế nào là sáu xả liên hệ tại gia?	thế nào là sáu xả liên hệ xuất ly?
Mắt + Sắc Tai + Thanh Mũi + Hương Lưỡi + Vị Thân + Xúc Ý + Pháp Sau khi biết được các sắc(...) pháp là vô thường, biến hoại, ly tham, biến diệt và nghĩ rằng: "Các sắc(...) pháp xưa kia và các sắc(...) pháp hiện tại, tất cả sắc(...) pháp là vô thường, khổ, biến hoại". Sau khi như thật thấy như vậy với chánh trí tuệ, vị ấy khởi lên ước muốn đối với vô thượng giải thoát, nghĩ rằng: "Khi nào ta có thể chứng đạt và an trú trong xứ (ayatana) mà các bậc Thánh đang chứng đạt và an trú?" Như vậy, do ước muốn đối với các vô thượng giải thoát, ưu khởi lên do duyên ước muốn. Loại ưu như vậy được gọi là ưu liên hệ xuất ly	Mắt + Sắc Tai + Thanh Mũi + Hương Lưỡi + Vị Thân + Xúc Ý + Pháp Khi một người ngu si, ám độn, phạm phu thấy sắc(...) với con mắt(...), xả khởi lên của một vô văn phạm phu, không chinh phục được (phiền não), không chinh phục được quả dị thực, không thấy sự nguy hiểm. Loại xả như vậy không vượt khỏi sắc pháp. Do vậy, đây được gọi là xả liên hệ tại gia	Mắt + Sắc Tai + Thanh Mũi + Hương Lưỡi + Vị Thân + Xúc Ý + Pháp Sau khi biết sắc(...) pháp là vô thường, biến hoại, ly tham, biến diệt, nghĩ rằng: "Các sắc(...) pháp xưa kia và sắc(...) pháp hiện tại, tất cả sắc(...) pháp là vô thường, khổ, biến hoại". Sau khi như thật thấy như vậy với chánh trí tuệ, xả khởi lên. Loại xả như vậy được gọi là xả liên hệ xuất ly

Khi được nói đến "Ở đây, do y cứ cái này, đoạn tận cái này", do duyên gì, được nói đến như vậy?

Có ba niệm xứ mà một bậc Thánh phải thực hành, và có thực hành (niệm xứ) ấy, bậc Thánh mới xứng là bậc Đạo sư diễn giảng đồ chúng (...vui lòng xem trong kinh)

thế nào là xả đa diện, y cứ đa diện?

có xả đối với các sắc pháp, có xả đối với các tiếng, có xả đối với các hương, có xả đối với các vị, có xả đối với các xúc
thế nào là xả nhứt diện, y cứ nhứt diện?
Có xả y cứ Hư không vô biên xứ, có xả y cứ Thức vô biên xứ, có xả y cứ Vô sở hữu xứ, có xả y cứ Phi tưởng phi phi tưởng xứ
Như vậy, này các Tỷ-kheo là xả nhứt diện, y cứ nhứt diện. Ở đây, này các Tỷ-kheo, do y cứ, do duyên xả nhứt diện, xả y cứ nhứt diện, đoạn tận vượt qua xả đa diện, xả y cứ đa diện. Như vậy là sự đoạn tận (xả) này, như vậy là sự vượt qua (xả) này. Này các Tỷ-kheo, do y cứ không tham dục, do duyên không tham dục, đoạn tận, vượt qua xả nhứt diện, xả y cứ nhứt diện ấy. Như vậy là sự đoạn tận (xả) này, như vậy là sự vượt qua (xả) này. Khi được nói đến: "Tại đây do y cứ cái này, đoạn tận cái này", chính do duyên này, được nói đến như vậy

MỞ BÀI: Một Thánh đệ tử có chánh tri kiến, có tri kiến chánh trực, có lòng tin Pháp tuyệt đối và thành tựu diệu pháp này?

TUỆ TRI THIỆN VÀ BẤT THIỆN

Thế nào là BẤT THIỆN?	Thế nào là THIỆN?	Thế nào là Căn bốn bất thiện?
Sát sanh	Từ bỏ Sát sanh	Tham
Lấy của không cho	Từ bỏ lấy của không cho	Sân
Tà hạnh trong các dục	Từ bỏ Tà hạnh trong các Dục	Si
Nói láo, nói lời 2 lưỡi, ác khẩu, phù phiếm,	Từ bỏ nói láo, nói lời 2 lưỡi, ác khẩu, phù phiếm	Thế nào là Căn bốn thiện?
Tham dục	Không Tham Dục	Không Tham
Sân	Không Sân	Không Sân
Tà kiến	Chánh tri kiến	Không Si

TUỆ TRI THỨC ĂN

Thế nào là THỨC ĂN?	Thế nào là tập khởi của THỨC ĂN?	thế nào là đoạn diệt của THỨC ĂN?	thế nào là con đường đưa đến đoạn diệt của THỨC ĂN?
Đoàn thực, loại thô hay loại tế	Từ tập khởi của ái có tập khởi của thức ăn	Từ đoạn diệt của ái có đoạn diệt của thức ăn	Chính là Thánh Đạo Tám Ngành này là con đường đưa đến đoạn diệt của thức ăn
Xúc thực			
Tư niệm thực			
Thức thực			

Tuệ tri con đường đưa đến đoạn trừ tất cả tham tùy miên, tẩy sạch sân tùy miên, nhổ tận gốc kiến mạn tùy miên "Tôi là", đoạn trừ vô minh, khiến minh khởi lên, diệt tận khổ đau ngay trong hiện tại

TUỆ TRI TỬ DIỆU ĐẾ

thế nào là KHỔ ?	thế nào là KHỔ TẬP ?	thế nào là ĐOẠN DIỆT CỦA KHỔ	thế nào là Con Đường đưa đến đoạn diệt của Khổ?
Sanh là khổ	Chính là ái đưa đến tái sanh, cùng khởi hỷ dục và tham hướng đến tái sanh, cùng khởi hỷ dục và tham, tìm cầu hỷ lạc chỗ này chỗ kia, tức là dục ái, hữu ái, phi hữu ái	Đó là sự đoạn diệt	Chính là Thánh Đạo Tám Ngành đưa đến khổ diệt
Già là khổ		ly tham	
Bệnh là khổ		không có dư tàn	
Chết là khổ		sự quăng bỏ	
Sầu, bi, khổ, ưu, não là khổ		sự từ bỏ	
Cầu không được là khổ		sự giải thoát	
Tóm lại năm thủ uẩn là khổ		sự vô chấp khát ái ấy	

TUỆ TRI GIÀ VÀ CHẾT

thế nào là tập khởi của GIÀ CHẾT?	thế nào là tập khởi của GIÀ CHẾT?	thế nào là đoạn diệt của GIÀ CHẾT ?	thế nào là con đường đưa đến đoạn diệt của GIÀ CHẾT?
	Từ sự tập khởi của sanh, có sự tập khởi của già chết	Từ sự đoạn diệt của sanh, có sự đoạn diệt của già chết	Thánh Đạo Tám Ngành này là con đường đưa đến đoạn diệt của già chết
Trong 12 nhân duyên			

Tuệ tri con đường đưa đến đoạn trừ tất cả tham tùy miên, tẩy sạch sân tùy miên, nhổ tận gốc kiến mạn tùy miên "Tôi là", đoạn trừ vô minh, khiến minh khởi lên, diệt tận khổ đau ngay trong hiện tại

TUỆ TRI SANH

thế nào là SANH?	thế nào là tập khởi của SANH?	thế nào là đoạn diệt của SANH?	thế nào là con đường đưa đến đoạn diệt của SANH?
Trong 12 nhân duyên	Từ sự tập khởi của hữu có sự tập khởi của sanh	từ sự đoạn diệt của hữu, có sự đoạn diệt của sanh	Thánh Đạo Tám Ngành này là con đường đưa đến đoạn diệt của sanh

TUỆ TRI HỮU

thế nào là HỮU?	thế nào là tập khởi của HỮU?	thế nào là đoạn diệt của HỮU?	thế nào là con đường đưa đến đoạn diệt của HỮU?
dục hữu, sắc hữu, vô sắc hữu	Từ tập khởi của thủ, có tập khởi của hữu	từ đoạn diệt của thủ có đoạn diệt của hữu	Thánh Đạo Tám Ngành này là con đường đưa đến đoạn diệt của hữu

Tuệ tri con đường đưa đến đoạn trừ tất cả tham tùy miên, tẩy sạch sân tùy miên, nhổ tận gốc kiến mạn tùy miên "Tôi là", đoạn trừ vô minh, khiến minh khởi lên, diệt tận khổ đau ngay trong hiện tại

TUỆ TRI THỦ

thế nào là THỦ?	thế nào là tập khởi của THỦ?	thế nào là đoạn diệt của THỦ?	thế nào là con đường đưa đến đoạn diệt của THỦ?
dục thủ, kiến thủ, giới cấm thủ, ngã luận thủ	Từ tập khởi của ái, có tập khởi của thủ	từ đoạn diệt của ái, có đoạn diệt của thủ	Thánh Đạo Tám Ngành này là con đường đưa đến đoạn diệt của thủ

TUỆ TRI ÁI

thế nào là ÁI?	thế nào là tập khởi của ÁI?	thế nào là đoạn diệt của ÁI?	thế nào là con đường đưa đến đoạn diệt của ÁI?
sắc ái, thanh ái, hương ái, vị ái, xúc ái, pháp ái	Từ tập khởi của thọ, có tập của ái	từ đoạn diệt của thọ, có đoạn diệt của ái	Thánh Đạo Tám Ngành này là con đường đưa đến đoạn diệt của ái

Tuệ tri con đường đưa đến đoạn trừ tất cả tham tùy miên, tẩy sạch sân tùy miên, nhổ tận gốc kiến mạn tùy miên "Tôi là", đoạn trừ vô minh, khiến minh khởi lên, diệt tận khổ đau ngay trong hiện tại

TUỆ TRI THỌ

thế nào là THỌ?	thế nào là tập khởi của THỌ?	thế nào là đoạn diệt của THỌ?	thế nào là con đường đưa đến đoạn diệt của THỌ?
thọ do nhãn xúc sanh, thọ do nhĩ xúc sanh, thọ do tỷ xúc sanh, thọ do thiệt xúc sanh, thọ do thân xúc sanh, thọ do ý xúc sanh	Từ tập khởi của xúc, có tập khởi của thọ	từ đoạn diệt của xúc, có đoạn diệt của thọ	Thánh Đạo Tám Ngành này là con đường đưa đến đoạn diệt của thọ

TUỆ TRI XÚC

thế nào là XÚC?	thế nào là tập khởi của XÚC?	thế nào là đoạn diệt của XÚC?	thế nào là con đường đưa đến đoạn diệt của XÚC?
nhãn xúc, nhĩ xúc, tỷ xúc, thiệt xúc, thân xúc, ý xúc	Từ tập khởi của sáu nhập, có tập khởi từ xúc	từ đoạn diệt của sáu nhập, có đoạn diệt của xúc	Thánh Đạo Tám Ngành này là con đường đưa đến đoạn diệt của xúc

Tuệ tri con đường đưa đến đoạn trừ tất cả tham tùy miên, tẩy sạch sân tùy miên, nhổ tận gốc kiến mạn tùy miên "Tôi là", đoạn trừ vô minh, khiến minh khởi lên, diệt tận khổ đau ngay trong hiện tại

TUỆ TRI SÁU NHẬP

thế nào là SÁU NHẬP?	thế nào là tập khởi của SÁU NHẬP?	thế nào là đoạn diệt của SÁU NHẬP?	thế nào là con đường đưa đến đoạn diệt của SÁU NHẬP?
có sáu nhập này: nhãn nhập, nhĩ nhập, tỷ nhập, thiệt nhập, thân nhập, ý nhập	Từ tập khởi của danh sắc có tập khởi của sáu nhập	từ đoạn diệt của danh sắc có đoạn diệt của sáu nhập	Thánh Đạo Tám Ngành này là con đường đưa đến đoạn diệt của sáu nhập

TUỆ TRI DANH SẮC

thế nào là DANH SẮC?	thế nào là tập khởi của DANH SẮC?	thế nào là đoạn diệt của DANH SẮC?	thế nào là con đường đưa đến đoạn diệt của DANH SẮC?
Thọ, tưởng, tư, xúc, tác ý, chư Hiền, như vậy gọi là danh; bốn đại và sắc do bốn đại tạo thành	Từ tập khởi của thức, có tập khởi của danh sắc	từ đoạn diệt của thức, có đoạn diệt của danh sắc	Thánh Đạo Tám Ngành này là con đường đưa đến đoạn diệt của danh sắc

Tuệ tri con đường đưa đến đoạn trừ tất cả tham tùy miên, tẩy sạch sân tùy miên, nhổ tận gốc kiến mạn tùy miên "Tôi là", đoạn trừ vô minh, khiến minh khởi lên, diệt tận khổ đau ngay trong hiện tại

TUỆ TRI THỨC

thế nào là THỨC?	thế nào là tập khởi của THỨC?	thế nào là đoạn diệt của THỨC?	thế nào là con đường đưa đến đoạn diệt của THỨC?
nhãn thức, nhĩ thức, tỷ thức, thiệt thức, thân thức, ý thức	Từ tập khởi của hành, có tập khởi của thức	từ đoạn diệt của hành có đoạn diệt của thức	Thánh Đạo Tám Ngành này là con đường đưa đến đoạn diệt của thức

TUỆ TRI HÀNH

thế nào là HÀNH?	thế nào là tập khởi của HÀNH?	thế nào là đoạn diệt của HÀNH?	thế nào là con đường đưa đến đoạn diệt của HÀNH?
thân hành, ngữ hành, tâm hành	Từ tập khởi của vô minh, có tập khởi của hành	từ đoạn diệt của vô minh, có đoạn diệt của hành	Thánh Đạo Tám Ngành này là con đường đưa đến đoạn diệt của hành

Tuệ tri con đường đưa đến đoạn trừ tất cả tham tùy miên, tẩy sạch sân tùy miên, nhổ tận gốc kiến mạn tùy miên "Tôi là", đoạn trừ vô minh, khiến minh khởi lên, diệt tận khổ đau ngay trong hiện tại

TUỆ TRI VÔ MINH

thế nào là VÔ MINH?	thế nào là tập khởi của VÔ MINH?	thế nào là đoạn diệt của VÔ MINH?	thế nào là con đường đưa đến đoạn diệt của VÔ MINH?
Sự không tuệ tri về khổ, không tuệ tri về khổ tập, không tuệ tri về khổ diệt, không tuệ tri về con đường đưa đến khổ diệt	Từ tập khởi của lậu hoặc, có tập khởi của vô minh	Từ đoạn diệt của lậu hoặc, có đoạn diệt của vô minh	Thánh Đạo Tám Ngành này là con đường đưa đến đoạn diệt của vô minh

TUỆ TRI LẬU HOẶC

thế nào là LẬU HOẶC?	thế nào là tập khởi của LẬU HOẶC?	thế nào là đoạn diệt của LẬU HOẶC?	thế nào là con đường đưa đến đoạn diệt của LẬU HOẶC?
dục lậu, hữu lậu, vô minh lậu	Từ tập khởi của vô minh có tập khởi của lậu hoặc	từ đoạn diệt của vô minh có đoạn diệt của lậu hoặc	Thánh Đạo Tám Ngành này là con đường đưa đến đoạn diệt của lậu hoặc

KẾT LUẬN: Đoạn trừ vô minh, khiến minh khởi lên, diệt tận khổ đau ngay trong hiện tại. Như vậy Thánh đệ tử có chánh tri kiến, có tri kiến chánh trực, có lòng tin Pháp tuyệt đối và thành tựu diệu pháp này

TUỆ GIÁC		THỨC TRI	
như thế nào được gọi là liệt tuệ?	như thế nào là được gọi là trí tuệ?	như thế nào được gọi là thức?	thế nào là sự sai khác giữa những pháp được kết hợp, không phải không kết hợp này?
Không tuệ tri	đây là Khổ	vì thức tri, thức tri	Thức tri lạc
	đây là Khổ tập		
	đây là Khổ diệt		
	đây là Con đường đưa đến Khổ diệt		
Tuệ tri	đây là Khổ	Thức tri khổ	Thức tri bất khổ bất lạc
	đây là Khổ tập		
	đây là Khổ diệt		
	đây là Con đường đưa đến Khổ diệt		
Này Hiền giả, trí tuệ như vậy, thức như vậy, giữa những pháp được kết hợp, không phải không được kết hợp này, trí tuệ cần phải được tu tập (Bhavetabba), còn thức cần phải được liễu tri (Parinneyyam) như vậy là sự sai khác giữa những pháp này.			

THỌ	TƯỚNG	
như thế nào được gọi là cảm thọ?	như thế nào được gọi là tướng?	thọ như vậy, tướng như vậy, những pháp này được kết hợp hay không được kết hợp?
Cảm thọ, cảm thọ (Vedeti), nên được gọi là cảm thọ	Cảm thọ lạc	Cảm thọ như vậy, tướng như vậy, những pháp này được kết hợp, không phải không được kết hợp. Không có thể nêu lên sự sai khác giữa những pháp này, sau khi phân tích chúng nhiều lần. Này Hiền giả, điều gì cảm thọ được là tướng tri được, điều gì tướng tri được là cảm thọ được. Do vậy, những pháp này được kết hợp, không phải không được kết hợp, và không có thể nêu lên sự sai khác giữa những pháp này, sau khi phân tích chúng nhiều lần.
	Cảm thọ khổ	
	Cảm thọ bất khổ bất lạc	
Tướng tri, tướng tri (Sanjanati) nên được gọi là tướng	Tướng tri màu xanh	
	Tướng tri màu vàng,	
	Tướng tri màu đỏ	
	Tướng tri màu trắng	

THẮNG TRÍ			CHÁNH TRI KIẾN	
ý thức thanh tịnh, không liên hệ đến năm căn có thể đưa đến gì?	pháp gì đưa đến nhờ gì có thể tuệ tri được?	trí tuệ có ý nghĩa gì?	có bao nhiêu duyên khiến chánh tri kiến sanh khởi?	chánh tri kiến phải được hỗ trợ bởi bao nhiêu chi phần để có tâm giải thoát quả, tâm giải thoát quả công đức, và tuệ giải thoát quả, tuệ giải thoát quả công đức?
Ý thức thanh tịnh, không liên hệ đến năm căn, có thể đưa đến Hư không vô biên xứ; hư không là vô biên, có thể đưa đến Thức vô biên xứ; thức là vô biên, có thể đưa đến Vô sở hữu xứ, không có sự vật gì	Nhờ tuệ nhân, pháp được đưa đến có thể tuệ tri	Trí tuệ có ý nghĩa là thắng tri (Abhinnattha), có nghĩa là liễu tri (Parinnattha), có nghĩa là đoạn tận (Pahanattha)	Tiếng của người khác	có giới hỗ trợ
			và như lý tác ý	
				có văn (Suta) hỗ trợ
				có thảo luận hỗ trợ
				có chỉ (Samatha) hỗ trợ,
				có quán (Vipassana) hỗ trợ

HỮU			THIỀN-NA THỨ NHẤT		
có bao nhiêu hữu (Bhava)?	như thế nào sự tái sanh trong tương lai được xảy ra?	như thế nào sự tái sanh trong tương lai không xảy ra?	thế nào là Thiền thứ nhất?	Thiền thứ nhất có bao nhiêu chi phần?	Thiền thứ nhất từ bỏ bao nhiêu chi phần và thành tựu bao nhiêu chi phần?
dục hữu	bị vô minh ngăn che, bị tham ái trói buộc, các loài hữu tình thích thú chỗ này chỗ kia, như vậy, sự tái sinh trong tương lai được xảy ra.	vô minh được xả ly, minh khởi, tham ái được đoạn diệt, như vậy sự tái sanh trong tương lai không xảy ra.	ly ác bất thiện pháp, chúng và trú Thiền thứ nhất, một trạng thái hỷ lạc do ly dục sanh, có tầm, có tứ. Như vậy, này Hiền giả, gọi là Thiền thứ nhất.	có tầm	bỏ tham dục
sắc hữu				tứ	từ bỏ sân,
vô sắc hữu				hỷ	từ bỏ hôn trầm thụy miên
				lạc	từ bỏ trạo hối
				và nhất tâm	từ bỏ nghi

NĂM CĂN (...vui lòng xem kinh)	PHÁP THỌ HÀNH (...vui lòng xem kinh)	TÂM GIẢI THOÁT (...vui lòng xem kinh)

MỞ BÀI: Nay các Tỷ-kheo, thế nào là Thánh chánh định với các cận duyên và các tư trợ? Chính là chánh kiến, chánh tư duy, chánh ngữ, chánh nghiệp, chánh mạng, chánh tinh tấn, chánh niệm. Nay các Tỷ-kheo, phàm có nhất tâm nào (ekaggata) được tư trợ với bảy chi phần này, nay các Tỷ-kheo, như vậy gọi là Thánh chánh định cùng với các cận duyên và các tư trợ

CHÁNH KIẾN

Chánh kiến đi hàng đầu? Tuệ tri tà kiến là tà kiến, tuệ tri chánh kiến là chánh kiến

thế nào là tà kiến?	thế nào là chánh kiến?	
Không có bố thí	Có loại chánh kiến hữu lậu, thuộc phước báo, đưa đến quả sanh y	Có loại chánh kiến thuộc bậc Thánh, vô lậu, siêu thế, thuộc đạo chi
Không có cúng dường		
Không có tế tự	có cúng dường	Phàm cái gì thuộc trí tuệ, tuệ căn, tuệ lực, trạch pháp giác chi, chánh kiến, đạo chi của một vị tu tập Thánh đạo, thành thực trong Thánh đạo, có vô lậu tâm, có Thánh tâm
Không có quả báo các nghiệp thiện ác	có tế tự	
Không có đời này, không có đời khác	có quả báo các nghiệp thiện ác	
Không có mẹ, không có cha	có đời này, có đời khác	
Không có các loại hóa sanh	có mẹ, có cha	
ở đời không có các vị Sa-môn, Bà-la-môn, chánh hướng, chánh hạnh, sau khi với thượng trí tự mình chứng đạt lại tuyên bố lên	có các loại hóa sanh	
	ở đời có các vị Sa-môn, Bà-la-môn, chánh hướng, chánh hạnh, sau khi với thượng trí tự mình chứng đạt đời này và đời khác lại tuyên bố lên	

Ai tinh tấn đoạn trừ tà kiến, thành tựu chánh kiến; như vậy là chánh tinh tấn của vị ấy. Ai chánh niệm đoạn trừ tà kiến, chánh niệm đạt được và an trú chánh kiến; như vậy là chánh niệm của vị ấy. Như vậy ba pháp này chạy theo, chạy vòng theo chánh kiến, tức là chánh kiến, chánh tinh tấn, chánh niệm.

CHÁNH TƯ DUY

Và như thế nào là chánh kiến đi hàng đầu? Tuệ tri tà tư duy là tà tư duy, tuệ tri chánh tư duy là chánh tư duy, như vậy là chánh kiến của các vị ấy

thế nào là tà tư duy?	thế nào là chánh tư duy?	
Dục tư duy	Có loại chánh tư duy hữu lậu, thuộc phước báo, đưa đến quả sanh y	Có loại chánh tư duy thuộc bậc Thánh, vô lậu, siêu thế, thuộc đạo chi
Sân tư duy	Ly dục tư duy	Phàm cái gì thuộc suy tư, tầm cầu, tư duy, một ngữ hành do sự hoàn toàn chú tâm chuyên tâm của một vị tu tập Thánh đạo, thành thực trong Thánh đạo, có vô lậu tâm, có Thánh tâm
Hại tư duy	vô sân tư duy	
	bất hại tư duy	

Ai tinh tấn đoạn trừ tà tư duy, thành tựu chánh tư duy, như vậy là chánh tinh tấn của vị ấy. Ai chánh niệm đoạn trừ tà tư duy, chánh niệm đạt được và an trú chánh tư duy, như vậy là chánh niệm của vị ấy. Như vậy ba pháp này chạy theo, chạy vòng theo chánh tư duy, tức là chánh kiến, chánh tinh tấn, chánh niệm

CHÁNH NGŨ

Và như thế nào chánh kiến đi hàng đầu? Tuệ tri tà ngữ là tà ngữ, tuệ tri chánh ngữ là chánh ngữ; như vậy là chánh kiến của vị ấy

thế nào là tà ngữ?	thế nào là chánh ngữ?	
Vọng ngữ,	Có loại chánh ngữ hữu lậu, thuộc phước báo, đưa đến quả sanh y	Có loại chánh ngữ thuộc bậc Thánh, vô lậu, siêu thế, thuộc đạo chi
Nói hai lưỡi	Viễn ly vọng ngữ	Cái gì thuộc về từ bỏ, từ đoạn, từ khước, viễn ly bốn ngữ ác hành, đối với một vị tu tập Thánh đạo, thuần thực trong Thánh đạo, có vô lậu tâm
Ác khẩu,	viễn ly nói hai lưỡi	
Nói lời phù phiếm	viễn ly ác khẩu,	
	viễn ly phù phiếm ngữ	

Ai tinh tấn đoạn trừ tà ngữ, thành tựu chánh ngữ; như vậy là chánh tinh tấn của vị ấy. Ai chánh niệm đoạn trừ tà ngữ, chánh niệm đạt được và an trú chánh ngữ; như vậy là chánh niệm của vị ấy. Như vậy, ba pháp này chạy theo, chạy vòng theo chánh ngữ, tức là chánh kiến, chánh tinh tấn, chánh niệm.

CHÁNH NGHIỆP

Và như thế nào là chánh kiến đi hàng đầu? Tuệ tri tà nghiệp là tà nghiệp, tuệ tri chánh nghiệp là chánh nghiệp; như vậy là chánh kiến của vị ấy.

thế nào là tà nghiệp?	thế nào là chánh nghiệp?	
Sát sanh	Có loại chánh nghiệp hữu lậu, thuộc phước báo, đưa đến quả sanh y	Có loại chánh nghiệp thuộc bậc Thánh, vô lậu, siêu thế, thuộc đạo chi
Lấy của không cho	Viễn ly sát sanh	Cái gì thuộc về từ bỏ, từ đoạn, từ khước, viễn ly ba thân ác hành đối với một vị tu tập Thánh đạo, thành thực trong Thánh đạo, có vô lậu tâm, có Hiền Thánh tâm
Tà hạnh trong các dục	Viễn ly lấy của không cho	
	Viễn ly tà hạnh trong các dục	

Ai tinh tấn đoạn trừ tà nghiệp, thành tựu chánh nghiệp; như vậy là chánh tinh tấn của vị ấy. Ai chánh niệm đoạn trừ tà nghiệp, chánh niệm đạt được và an trú chánh nghiệp; như vậy là chánh niệm của vị ấy. Như vậy ba pháp này chạy theo, chạy vòng theo chánh nghiệp, tức là chánh kiến, chánh tinh tấn, chánh niệm

CHÁNH MẠNG

Và như thế nào là chánh kiến đi hàng đầu? Tuệ tri được tà mạng là tà mạng, tuệ tri được chánh mạng là chánh mạng; như vậy là chánh kiến của vị ấy

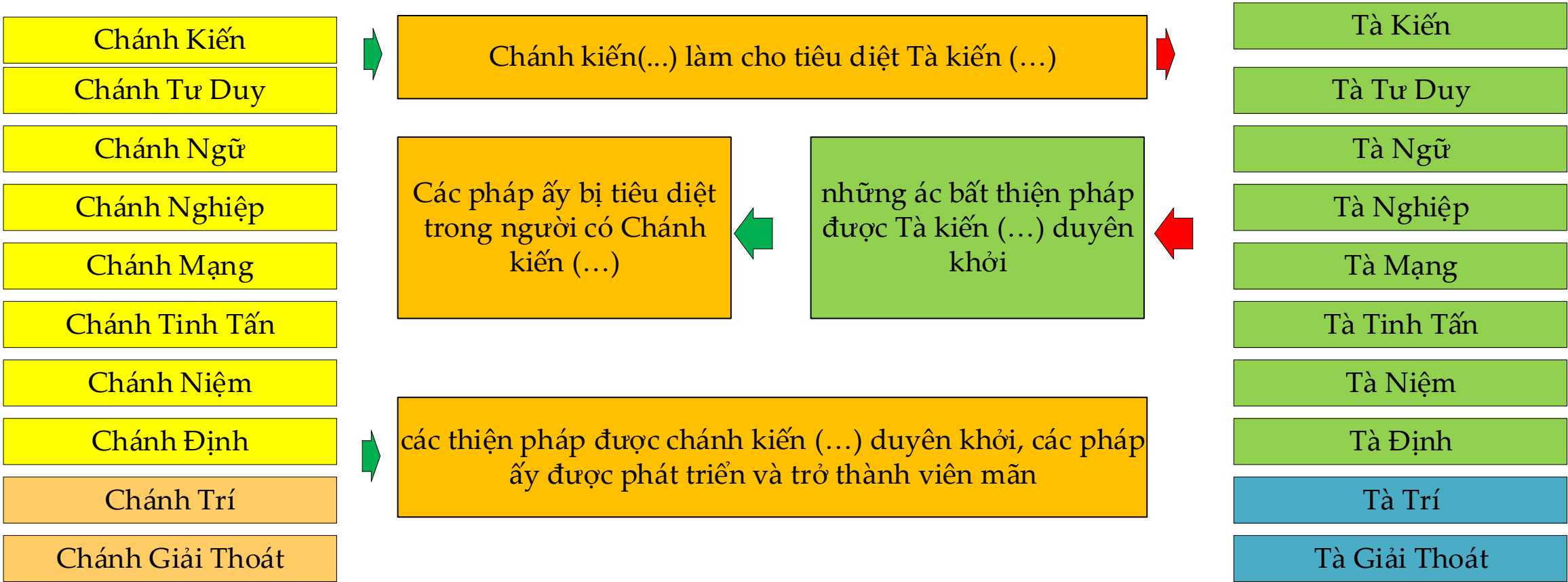
thế nào là tà mạng?	thế nào là chánh mạng?	
Lừa đảo	Có loại chánh mạng hữu lậu, thuộc phước báo, đưa đến quả sanh y	Có loại chánh mạng thuộc bậc Thánh, vô lậu, siêu thế, thuộc đạo chi
nói lời mê ly, hiện tướng	bỏ tà mạng	Cái gì thuộc về từ bỏ, từ đoạn, từ khước, viễn ly tà mạng đối với một vị tu tập Thánh đạo, thuần thực trong Thánh đạo. Có vô lậu tâm
Gian trá	nuôi sống với chánh mạng	
Lấy lợi cầu lợi		

Ai tinh tấn đoạn trừ tà mạng, thành tựu chánh mạng; như vậy là chánh tinh tấn của vị ấy. Ai chánh niệm đoạn trừ tà mạng, chánh niệm đạt được và an trú chánh mạng, như vậy là chánh niệm của vị ấy. Như vậy, ba pháp này chạy theo, chạy vòng theo chánh mạng, tức là chánh kiến, chánh tinh tấn, chánh niệm

ĐẠI PHÁP MÔN BỐN MƯƠI

Ở đây chánh kiến đi hàng đầu, Và thế nào là chánh kiến đi hàng đầu? Chánh tư duy, do chánh kiến, được khởi lên.
Chánh ngữ do chánh tư duy được khởi lên. Chánh nghiệp do chánh ngữ được khởi lên.
Chánh mạng do chánh nghiệp được khởi lên. Chánh tinh tấn do chánh mạng được khởi lên.
Chánh niệm do chánh tinh tấn được khởi lên. Chánh định do chánh niệm được khởi lên.
Chánh trí do chánh định được khởi lên. Chánh giải thoát do chánh trí được khởi lên.
Như vậy, này các Tỷ-kheo, đạo lộ của vị hữu học gồm có tám chi phần, và đạo lộ của vị A-la-hán gồm có mười chi phần

KẾT LUẬN: Như vậy, này các Tỷ-kheo, có hai mươi thiện phần, hai mươi bất thiện phần. Đại pháp môn Bốn mươi đã được chuyển vận không bị chặn đứng lại bởi một Sa-môn, Bà-la-môn, Thiên, Ma, Phạm thiên hay một ai ở đời.
Nếu có Sa-môn hay Bà-la-môn nào, này các Tỷ-kheo, nghĩ rằng đại pháp môn Bốn mươi này đáng bị phê bình, đáng bị phỉ báng, thời ngay hiện tại, mười thuận thuyết tùy thuyết hợp pháp được nói lên để chỉ trích người ấy.
Nếu Tôn giả chỉ trích chánh kiến, thời các Sa-môn có tà kiến, các Tôn giả ấy là những vị đáng được cúng dường, các Tôn giả ấy là những vị đáng được tán thán.
Nếu Tôn giả chỉ trích chánh tư duy, thời các Sa-môn, Bà-la-môn có tà tư duy, các Tôn giả ấy là những vị đáng được cúng dường, các Tôn giả ấy là những vị đáng được tán thán.
Nếu Tôn giả chỉ trích chánh ngữ... chánh nghiệp... chánh mạng... chánh tinh tấn... chánh niệm... chánh định... chánh trí...
Nếu Tôn giả chỉ trích chánh giải thoát, thời các Sa-môn, Bà-la-môn có tà giải thoát, các Tôn giả ấy là những vị đáng cúng dường, các Tôn giả ấy là những vị đáng được tán thán.
Nếu có Sa-môn hay Bà-la-môn nào, này các Tỷ-kheo, nghĩ rằng đại pháp môn Bốn mươi này đáng bị phê bình, đáng bị phỉ báng, thời ngay hiện tại, mười thuận thuyết hợp pháp được nói lên để chỉ trích người ấy

CHỨNG QUẢ DỰ LƯU (Phẩm tụng II – Trường bộ kinh số 16 - Kinh Đại Bát-Niết-Bàn)

Này Ananda, nữ cư sĩ Sujata diệt trừ ba kiết sử	»	chứng quả Dự lưu, nhứt định không còn đọa vào ác đạo, đạt đến Chánh giác
Này Ananda, hơn năm trăm cư sĩ, mệnh chung tại Nadika, diệt trừ ba kiết sử	»	chứng quả Dự lưu, nhứt định không còn đọa vào ác đạo, đạt đến Chánh giác

8. Này Ananda, thật không có gì lạ, vấn đề con người phải mệnh chung. Nhưng mỗi lần có người mệnh chung lại đến hỏi Như Lai về vấn đề này thời Ananda, như vậy làm phiền nhiều Như Lai. Này Ananda, vì vậy ta sẽ giảng **Pháp kính (Gương chánh pháp)** để Thánh đệ tử, sau khi chứng đạt pháp nghĩa này, nếu muốn, sẽ tự tuyên bố về mình như sau: **"Đối với ta, sẽ không còn địa ngục, sẽ không còn tái sanh cõi bàng sanh, ngạ quỷ, đọa xứ, ác thú. Ta đã chứng quả Dự lưu, nhứt định không đọa ác đạo, sẽ đạt Chánh giác".**

9. Này Ananda, Pháp kính ấy là gì mà Thánh đệ tử, sau khi chứng đạt pháp nghĩa này, nếu muốn, sẽ tự tuyên bố về mình như sau: **"Đối với ta, sẽ không còn địa ngục, sẽ không còn tái sanh cõi bàng sanh, ngạ quỷ, đọa xứ, ác thú. Ta đã chứng quả Dự lưu, nhứt định không đọa ác đạo, sẽ đạt Chánh giác".**

Này Ananda, vị Thánh đệ tử có chánh tín đối với đức Phật:	"Thế Tôn là bậc A-la-hán, Chánh Đẳng Giác, Minh hạnh Túc, Thiện Thệ, Thế Gian Giải, Vô Thượng Sĩ, Điều Ngự Trượng Phu, Thiên Nhân Sư, Phật, Thế Tôn"
Vị ấy có chánh tín đối với chánh pháp:	"Chánh pháp được Thế Tôn khéo giảng dạy, thiết thực, vượt ngoài thời gian chi phối, đến để mà thấy, có khả năng giải thoát, được kẻ trí tự mình thâm hiểu"
Vị ấy có chánh tín đối với chúng Tăng	"Chúng Tăng đệ tử Thế Tôn chân chánh tu hành, chúng Tăng đệ tử Thế Tôn chân trực tu hành, chúng Tăng đệ tử Thế Tôn chân trí tu hành, chúng Tăng đệ tử Thế Tôn chân tịnh tu hành, tức là bốn đôi tám vị. Chúng Tăng đệ tử Thế Tôn đáng được nghênh đón, đáng được cúng dường, đáng được chiêm ngưỡng, đáng được chấp tay, là phước điền vô thượng ở trên đời, cụ túc giới hạnh, được bậc Thánh mến chuộng, được viên mãn không mây mùn, được vẹn toàn không sút mẻ, không tỳ vết, không ô nhiễm, những giới hạnh đưa đến giải thoát, được người trí tán thán, không bị ảnh hưởng bởi đời sau, hướng dẫn đến thiền định"

MỞ BÀI: Ta chủ trương rằng một người thành tựu mười pháp, người ấy sẽ được thiện cụ túc, thiện tối thắng, là bậc Sa-môn thành đạt tối thượng, vô năng thắng.

BẤT THIỆN NGHIỆP

thế nào là bất thiện giới?	những bất thiện giới này sanh khởi như thế nào?	những bất thiện giới này từ đâu được trừ diệt, không có dư tàn?	Thực hành như thế nào đưa đến diệt trừ các bất thiện giới?
Thân nghiệp bất thiện	Từ tâm sanh khởi	sau khi đoạn trừ thân ác hạnh, tu tập thân thiện hạnh; sau khi đoạn trừ khẩu ác hạnh, tu tập khẩu thiện hạnh; sau khi đoạn trừ ý ác hạnh, tu tập ý thiện hạnh; sau khi đoạn trừ nếp sống ác sinh sống với nếp sống chánh	Vị Tỷ-kheo khởi lên ý muốn, nỗ lực, tinh tấn, quyết tâm, sách tấn tâm; khiến cho các ác, bất thiện pháp từ trước chưa sanh không được sanh khởi; khởi lên ý muốn nỗ lực, tinh tấn, quyết tâm, sách tấn tâm khiến cho các ác, bất thiện pháp đã sanh được trừ diệt; khởi lên ý muốn nỗ lực, tinh tấn, quyết tâm, sách tấn tâm khiến cho các thiện pháp chưa sanh nay được sanh khởi; khởi lên ý muốn nỗ lực, tinh tấn, quyết tâm, sách tấn tâm khiến cho các thiện pháp đã sanh có thể duy trì, không có mơ hồ, được tăng trưởng, được quảng đại, được tu tập, được viên mãn
khẩu nghiệp bất thiện	Thế nào là tâm?		
nếp sống ác	Tâm có nhiều loại, đa chủng, sai biệt		
	Tâm có tham, có sân, có si, từ đây những bất thiện giới sanh khởi		

THIỆN NGHIỆP

thế nào là thiện giới?	những thiện giới này sanh khởi như thế nào?	những thiện giới này từ đâu được trừ diệt, không có dư tàn?	Thực hành như thế nào đưa đến trừ diệt các thiện giới?
Thân nghiệp thiện	Từ tâm sanh khởi	có giới hạnh, và không chấp trước giới (silamayo), và vị này như thật tuệ tri tâm giải thoát, tuệ giải thoát	Vị Tỷ-kheo khởi lên ý muốn, nỗ lực, tinh tấn, quyết tâm, sách tấn tâm, khiến cho các ác, bất thiện pháp, chưa sanh không được sanh khởi; khiến cho các ác, bất thiện pháp đã sanh được trừ diệt; khiến cho các thiện pháp chưa sanh nay được sanh khởi; khởi lên ý muốn nỗ lực, tinh tấn, quyết tâm, sách tấn tâm, khiến cho các thiện pháp đã sanh có thể duy trì, không có mơ hồ, được tăng trưởng, được quảng đại, được tu tập, được viên mãn
khẩu nghiệp thiện	Thế nào là tâm?		
nếp sống thanh tịnh mạng	Tâm có nhiều loại, đa chủng, sai biệt:		
	Tâm không tham, không sân, không si, từ đây những thiện giới sanh khởi		

BẤT THIỆN TƯ DUY

thế nào là bất thiện tư duy?	những bất thiện tư duy này sanh khởi như thế nào?	những thiện tư duy này từ đâu được diệt, không có dư tàn?	Và sự thực hành như thế nào đưa đến diệt trừ các bất thiện tư duy?
Dục tư duy	từ tướng sanh khởi	Sự trừ diệt của chúng cũng được nói đến. Ở đây, vị Tỷ-kheo ly dục, ly bất thiện pháp chúng và trú Thiền thứ nhất, một trạng thái hỷ lạc do ly dục sanh, với tầm, với tứ.	Vị Tỷ-kheo khởi lên ý muốn nỗ lực, tinh tấn, quyết tâm, sách tấn tâm khiến cho các ác, bất thiện pháp chưa sanh không được sanh khởi... khiến cho các ác, bất thiện pháp đã sanh được trừ diệt; khiến cho các thiện pháp chưa sanh nay được sanh khởi; khởi lên ý muốn nỗ lực, tinh tấn, quyết tâm, sách tấn tâm; khiến cho các thiện pháp đã sanh có thể duy trì, không có mơ hồ, được tăng trưởng, được quảng đại, được tu tập, được viên mãn
sân tư duy	Thế nào là tướng?		
hại tư duy	Tướng có nhiều loại, đa chủng, sai biệt:		
	dục tướng, sân tướng, hại tướng, từ đây những bất thiện tư duy sanh khởi		

THIỆN TƯ DUY

thế nào là thiện tư duy?	những thiện tư duy này sanh khởi như thế nào?	những thiện tư duy này từ đâu được diệt, không có dư tàn?	Và sự thực hành như thế nào đưa đến diệt trừ các thiện tư duy?
Ly dục tư duy	từ tướng sanh khởi	Sự trừ diệt của chúng cũng được nói đến. Ở đây, Vị Tỷ-kheo diệt tầm và tứ, chúng và trú Thiền thứ hai, một trạng thái hỷ lạc do định sanh, không tầm, không tứ, nội tĩnh nhất tâm.	Vị Tỷ-kheo khởi lên ý muốn nỗ lực, tinh tấn, quyết tâm, sách tấn tâm khiến cho các ác, bất thiện pháp chưa sanh không có sanh khởi... ; khiến cho các ác, bất thiện pháp đã sanh được trừ diệt... ; khiến cho các thiện pháp chưa sanh nay được sanh khởi; khởi lên ý muốn nỗ lực, tinh tấn, quyết tâm, sách tấn tâm, khiến cho các thiện pháp đã sanh, có thể duy trì, không có mơ hồ, được tăng trưởng, được quảng đại, được tu tập, được viên mãn.
vô sân tư duy	Thế nào là tướng?		
bất hại tư duy	Tướng có nhiều loại, đa chủng, sai biệt:		
	ly dục tướng, vô sân tướng, bất hại tướng, từ đây sanh khởi là những thiện tư duy		

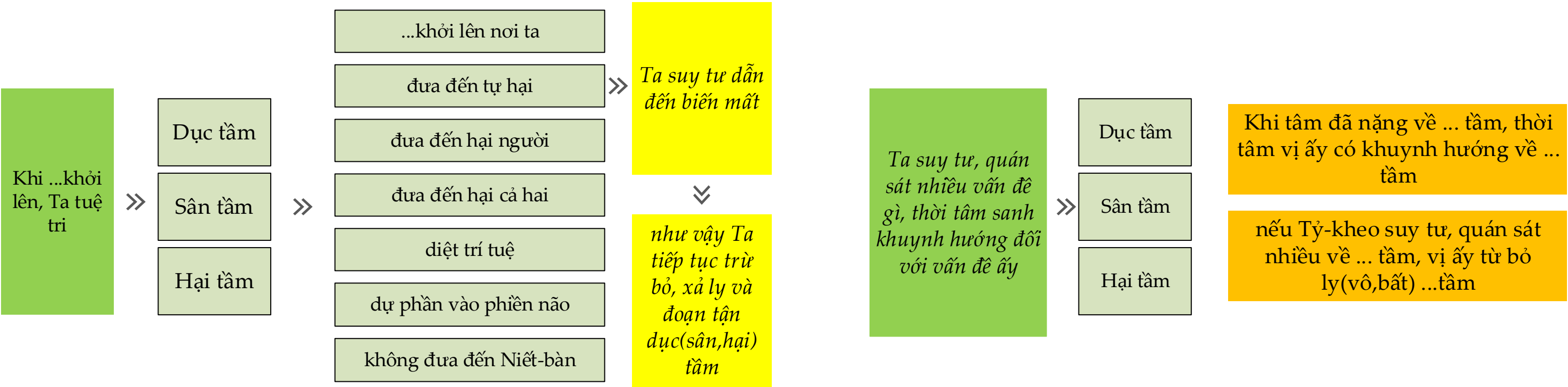
Kết luận: Ta chủ trương rằng một người thành tựu mười pháp này, người ấy được thiện cụ túc, thiện tối thắng, là bậc Sa-môn thành đạt tối thượng, vô năng thắng. Ở đây, này Thợ mộc, vị Tỷ-kheo thành tựu vô học chánh tri kiến, thành tựu vô học chánh tư duy, thành tựu vô học chánh ngữ, thành tựu vô học chánh mạng, thành tựu vô học chánh tinh tấn, thành tựu vô học chánh niệm, thành tựu vô học chánh định, thành tựu vô học chánh trí, thành tựu vô học chánh giải thoát. Này Thợ mộc, Ta chủ trương rằng một người thành tựu mười pháp này sẽ được thiện cụ túc, thiện tối thắng, là bậc Sa-môn thành đạt tối thượng, vô năng thắng.

MỞ BÀI: Chư Tỷ-kheo, trước khi Ta giác ngộ, khi chưa thành Chánh Giác và còn là Bồ-tát, Ta suy nghĩ như sau: "Ta sống suy tư và chia hai suy tầm". Chư Tỷ-kheo, phàm có dục tầm nào, sân tầm nào, hại tầm nào, Ta phân thành phần thứ nhất; phàm có ly dục tầm nào, vô sân tầm nào, vô hại tầm nào, Ta phân thành phần thứ hai

TẦM THỨ NHẤT

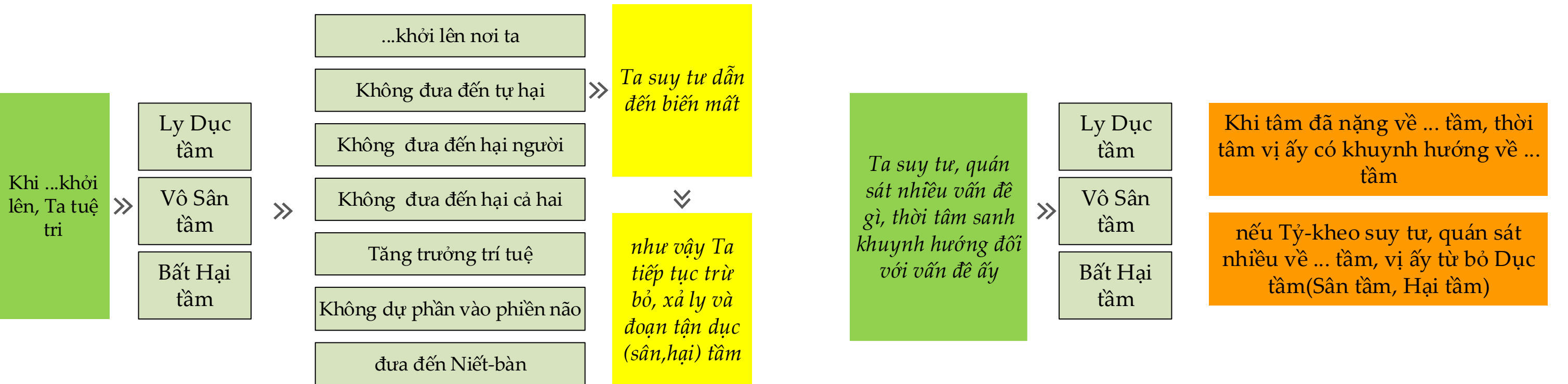
Ta sống không phóng dật, nhiệt tâm, tinh cần

TÂM THỨ HAI

Ta sống không phóng dật, nhiệt tâm, tinh cần như vậy, khi ly dục tầm khởi lên, Ta tuệ tri như vậy: "Ly dục tầm này khởi lên nơi Ta và ly dục tầm này không đưa đến tự hại, không đưa đến hại người, không đưa đến hại cả hai, tăng trưởng trí tuệ, không dự phần vào phiền não, đưa đến Niết-bàn". Chư Tỷ-kheo, nếu ban đêm Ta suy tư, quán sát (về ly dục tầm) không phải từ nhân duyên ấy Ta thấy sợ hãi. Chư Tỷ-kheo, nếu ban ngày Ta suy tư, quán sát (về ly dục tầm), không phải từ nhân duyên ấy Ta thấy sợ hãi. Chư Tỷ-kheo, nếu ban đêm, ban ngày, Ta suy tư, quán sát (về ly dục tầm), không phải từ nhân duyên ấy Ta thấy sợ hãi. Và Ta suy tư, quán sát quá lâu, thân Ta có thể mệt mỏi; khi thân mệt mỏi thì tâm bị dao động; khi tâm bị dao động thì tâm rất khó được định tĩnh. Chư Tỷ-kheo, rồi tự nội thân Ta trấn an tâm, trấn tịnh tâm, khiến được nhất tâm, khiến thành định tĩnh. Vì sao vậy? Vì để tâm Ta khỏi dao động

Ta sống không phóng dật, nhiệt tâm, tinh cần

KẾT LUẬN: Chư Tỷ-kheo, Ta phát tâm đồng mãnh, tinh tấn, không có tiêu cực, niệm không tán loạn được an trú, thân được khinh an, không có cuồng nhiệt, tâm được định tĩnh nhất tâm

Chư Tử-kheo, Ta ly dục, ly ác, bất thiện pháp, chứng và trú Thiên thứ nhất, một trạng thái hỷ lạc do ly dục sanh, có tâm, có tứ.

Diệt tầm và tứ, Ta chứng và trú Thiền thứ hai, một trạng thái hỷ lạc do định sanh, không tầm không tứ, nội tĩnh nhất tâm.

Lý hỷ trú xả, chánh niệm tỉnh giác, thân cảm sự lạc thọ mà các bậc Thánh gọi là xả niệm lạc trú, Ta chứng và an trú Thiền thứ ba.

Xả lạc xả khổ, diệt hỷ ưu đã cảm thọ trước, Ta chứng và trú Thiền thứ tư, không khổ, không lạc, xả niệm thanh tịnh

Chư Tỷ-kheo, những gì vị Đạo Sư cần phải làm cho các đệ tử vì lòng thương tưởng họ, những điều ấy Ta đã làm, vì lòng thương tưởng các Người. Chư Tỷ-kheo, đây là các gốc cây, đây là các chỗ trống. Hãy Thiền định, chớ có phóng dật, chớ có hối tiếc về sau. Đó là lời giáo huấn của Ta.

Thế nào là trí tuệ được hoàn thành nhờ học từ từ, hành từ từ, thực tập từ từ?

*Ở đây, này các Tỷ-kheo, một vị có lòng tin đi đến gần; sau khi đến gần,
vị ấy tỏ sự kính lễ; sau khi tỏ sự kính lễ, vị ấy lóng tai; sau khi lóng tai, vị ấy nghe pháp;
sau khi nghe pháp, vị ấy thọ trì pháp;
sau khi thọ trì, vị ấy suy tư ý nghĩa các pháp được thọ trì;
sau khi suy tư ý nghĩa, các pháp được chấp thuận;
sau khi các pháp được chấp thuận, ước muốn sanh khởi;
sau khi ước muốn sanh khởi, vị ấy nỗ lực;
sau khi nỗ lực, vị ấy cân nhắc; sau khi cân nhắc, vị ấy tinh cần.*

Do tình cần, vị ấy tự thân chúng được sự thật tối thượng, và với trí tuệ thể nhập sự thật ấy, vị ấy thấy.

MỞ BÀI: Chư Tỷ-kheo, Tỷ-kheo muốn thực tu tăng thượng tâm cần phải thường thường tác ý năm tướng. Thế nào là năm?

Tướng thứ 1				Tướng thứ 2			
Tỷ-kheo y cứ tướng nào, tác ý tướng nào, các ác bất thiện tâm liên hệ đến dục, liên hệ đến sân, liên hệ đến si sanh khởi	Tỷ-kheo ấy cần phải tác ý một tướng khác liên hệ đến thiện, không phải tướng kia	Nhờ tác ý một tướng khác liên hệ đến thiện, không phải tướng kia, các ác bất thiện tâm liên hệ đến dục, liên hệ đến sân, liên hệ đến si được trừ diệt, đi đến diệt vong	Chính nhờ diệt trừ chúng, nội tâm được an trú, an tịnh, nhất tâm, định tĩnh	Tỷ-kheo ấy khi tác ý một tướng khác với tướng kia, liên hệ đến thiện, các ác bất thiện tâm liên hệ đến dục, liên hệ đến sân, liên hệ đến si vẫn khởi lên	Tỷ-kheo ấy cần phải quán sát các nguy hiểm của những tâm ấy: "Đây là những tâm bất thiện, đây là những tâm có tội, đây là những tâm có khổ báo"	Nhờ quán sát các nguy hiểm của những tâm ấy, các bất thiện tâm liên hệ đến dục, liên hệ đến sân, liên hệ đến si được trừ diệt, đi đến diệt vong	Chính nhờ diệt trừ chúng, nội tâm được an trú, an tịnh, nhất tâm, định tĩnh
Tướng thứ 3				Tướng thứ 4			
nếu Tỷ-kheo ấy trong khi quán sát các nguy hiểm của những tâm ấy, các ác bất thiện tâm liên hệ đến dục, liên hệ đến sân, liên hệ đến si vẫn khởi lên	Tỷ-kheo ấy cần phải không ức niệm, không tác ý những tâm ấy	Nhờ không ức niệm, không tác ý các tâm ấy, các ác bất thiện tâm liên hệ đến dục, liên hệ đến sân, liên hệ đến si được trừ diệt, đi đến diệt vong	Chính nhờ diệt trừ chúng, nội tâm được an trú, an tịnh, nhất tâm, định tĩnh	nếu Tỷ-kheo ấy trong khi không ức niệm, không tác ý các tâm ấy, các ác, bất thiện tâm liên hệ đến dục, liên hệ đến sân, liên hệ đến si vẫn khởi lên	Vị Tỷ-kheo ấy cần phải tác ý đến hành tướng các tâm và sự an trú các tâm ấy	Nhờ tác ý đến hành tướng các tâm và sự an trú các tâm ấy, các ác, bất thiện tâm liên hệ đến dục... được an trú, an tịnh, nhất tâm, định tĩnh	
Tướng thứ 5							
nếu Tỷ-kheo ấy trong khi tác ý đến hành tướng các tâm và sự an trú các tâm, các ác, bất thiện tâm liên hệ... đến si vẫn khởi lên	Tỷ-kheo ấy phải nghiền răng, dán chặt lưỡi lên nóc họng, lấy tâm chế ngự tâm, nhiếp phục tâm, đánh bại tâm			Nhờ nghiền răng, dán chặt lưỡi lên nóc họng, lấy tâm chế ngự tâm, nhiếp phục tâm, đánh bại tâm, các ác bất thiện tâm liên hệ đến dục... liên hệ đến si được trừ diệt, đi đến diệt vong... được an trú, an tịnh nhất tâm, định tĩnh			

KẾT LUẬN: Chư Tỷ-kheo, Tỷ-kheo ấy được gọi là đã an trú trong đạo tâm pháp môn. Vị ấy có thể tác ý đến tâm nào vị ấy muốn, có thể không tác ý đến tâm nào vị ấy không muốn; vị ấy đã đoạn trừ khát ái, đã giải thoát các kiết sử, khéo chinh phục kiêu mạn, đã chấm dứt khổ đau

Và chúng ta xuất gia không thành vô dụng, có kết quả, có thành tích.

Kết luận: Như vậy được gọi là Sa-môn, là Bà-la-môn, là vị đã tắm sạch sẽ, là vị đã biết và hiểu rõ, là bậc có học, là bậc Thánh, là bậc A-la-hán

MỞ BÀI: Pháp môn phòng hộ tất cả lậu hoặc

DO TRI KIẾN

Các pháp không cần phải tác ý mà vị ấy tác ý

Dục lậu	Chưa sanh được sanh khởi
Hữu Lậu	
Vô Minh Lậu	Đã sanh được tăng trưởng

Các pháp cần phải tác ý mà vị ấy không tác ý

Dục lậu	Chưa sanh không sanh khởi
Hữu Lậu	
Vô Minh Lậu	Đã sanh được trừ diệt

Không như lý tác ý

Quá khứ	Có mặt	Không có mặt
Vị lai	Có mặt như thế nào	Không có mặt như thế nào
Nghỉ ngơi hiện tại	Hình vóc thế nào	Ta là gì, có mặt như thế nào
	Chúng sanh từ đâu đến, sẽ đi về đâu	

Không như lý tác ý

Khởi lên 6 tà kiến như thật như tron	Ta có tự ngã
	Ta không có tự ngã
	Do tự mình, ta tưởng tri ta có tự ngã
	Do tự mình, ta tưởng tri ta không có tự ngã
	Không do tự mình, ta tưởng tri ta có tự ngã

Chính tự ngã của ta nói, cảm giác, hưởng thọ quả báo các nghiệp thiện ác đã làm chỗ này, chỗ kia, chính tự ngã ấy của ta là thường trú, thường hằng, hằng tồn, không chuyển biến, và sẽ vĩnh viễn tồn tại

Tà kiến
Kiến trú lâm
Kiến hoang vu
Kiến hý luận
Kiến tranh chấp
Kiến kiết phược

Như lý tác ý

Đây là Khổ	3 kiết sử được diệt trừ	Thân kiến
Đây là Khổ Tập		Nghị
Đây là Khổ Diệt		
Đây là con đường đưa tới khổ Diệt		
		Giới Cấm Thủ

DO PHÒNG HỘ

Như lý giác sát PHÒNG HỘ	Mắt
	Tai
	Mũi
	Lưỡi
	Thân
	Ý
	Các lậu hoặc tàn hại và nhiệt não ấy không còn nữa

DO THỌ DỤNG

Như lý giác sát THỌ DỤNG	Thức ăn	không phải để vui đùa, không phải để đam mê, không phải để trang sức, không phải để tự làm đẹp mình ...
	Y phục	
	Sàng Tọa	
	Dược Phẩm	
	Các lậu hoặc tàn hại và nhiệt não ấy không còn nữa	

DO KHAM NHÃN

Như lý giác sát KHAM NHÃN	Thời tiết, Côn trùng, rất rít...	Các lậu hoặc tàn hại và nhiệt não ấy không còn nữa
	Môi trường sống, xã hội...	
	Cảm thọ về Thân	

DO NÉ TRÁNH

Như lý giác sát NÉ TRÁNH	Thú dữ, nơi nguy hiểm	Các lậu hoặc tàn hại và nhiệt não ấy không còn nữa
	Địa hình, lối đi, nơi sống	
	Chỗ ở, sinh hoạt, nơi làm không tốt	
	Bạn bè xấu	

DO ĐƯỢC ĐOẠN TRỪ

Như lý giác sát ĐƯỢC ĐOẠN TRỪ	Ko chấp nhận khởi lên	Dục niệm	Các lậu hoặc tàn hại và nhiệt não ấy không còn nữa
	Từ bỏ	Sân niệm	
	Trừ diệt	Hại niệm	
	Diệt tận	Các ác, bất thiện pháp	
	Ko cho tồn tại		

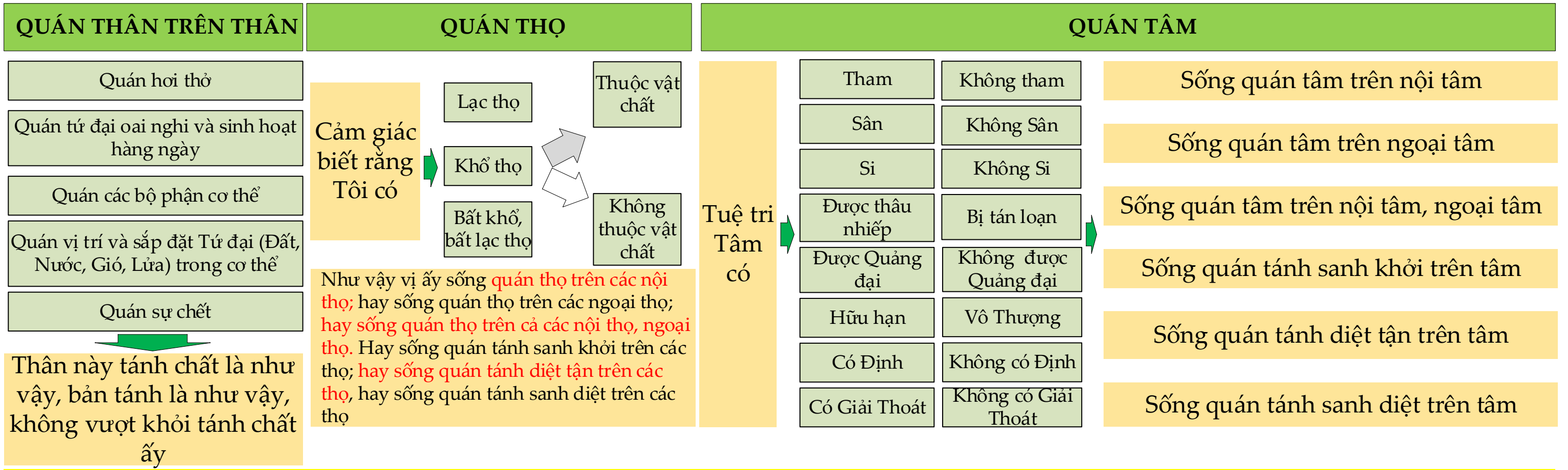
DO TU TẬP

Như lý giác sát TU TẬP	Niệm giác chi	Y viễn ly
	Trạch pháp giác chi	Y ly tham
	Tinh tấn giác chi	
	Hỷ giác chi	Y đoạn diệt
	Kinh An giác chi	Hướng tới từ bỏ
	Định giác chi	
	Xả giác chi	

Kết luận: Như vậy là đã sống phòng hộ với sự phòng hộ tất cả lậu hoặc, đã đoạn diệt khát ái, đã thoát ly kiết sử, đã chánh quán kiêu mạn, đã diệt tận khổ đau

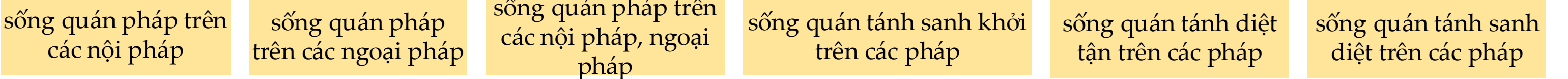
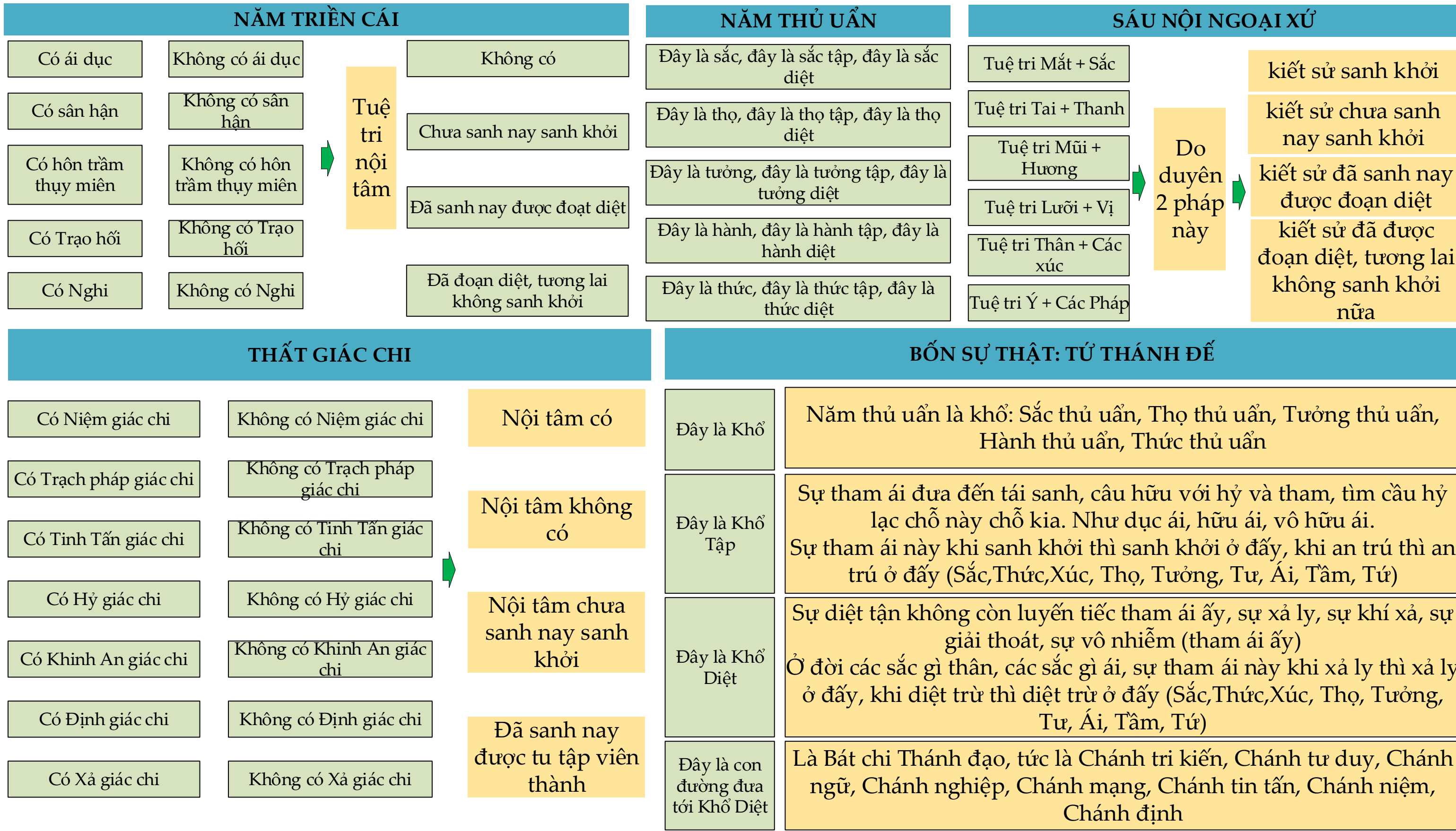
MỞ BÀI: Đây là con đường độc nhất, đưa đến thanh tịnh cho chúng sanh, vượt khỏi sầu bi, diệt trừ khổ ưu, thành tựu chánh lý, chứng ngộ Niết bàn

Hướng tới chánh trí - chánh niệm

Sống không nương tựa, không chấp trước một vật gì ở trên đời

QUÁN PHÁP

Hướng tới chánh trí - chánh niệm

Sống không nương tựa, không chấp trước một vật gì ở trên đời

KẾT LUẬN: Tu tập Bốn Niệm xứ này như vậy có thể chứng một trong hai quả sau đây: Một là chứng Chánh trí ngay trong hiện tại; hai là nếu còn hữu dư y, chứng quả Bất hoàn.

HỖ		
thế nào là hỷ liên hệ đến vật chất?	thế nào là hỷ không liên hệ đến vật chất?	thế nào là hỷ không liên hệ đến vật chất còn hơn cả loại hỷ không liên hệ đến vật chất kia?
5 Dục công đức		
Sắc	Chúng và trú Thiền thứ nhất, một trạng thái hỷ lạc do ly dục sanh, có tầm, có tứ. Làm tịnh chỉ tâm và tứ, chứng đạt và trú Thiền thứ hai, một trạng thái hỷ lạc do định sanh, không tầm, không tứ, nội tĩnh, nhất tâm	Đã đoạn tận các lậu hoặc, khi quán sát tâm giải thoát khỏi tham, khi quán sát tâm giải thoát khỏi sân, khi quán sát tâm giải thoát khỏi si, hỷ được khởi lên
Thanh		
Hương		
Vị		
Xúc		
Có các sắc do mắt nhận thức khả lạc, khả hỷ, khả ý, khả ái, liên hệ đến dục, hấp dẫn... Có xúc do thân nhận thức khả lạc, khả hỷ, khả ý, khả ái, liên hệ đến dục, hấp dẫn. do duyên năm dục công đức này, hỷ khởi lên		

LẠC		
thế nào là lạc liên hệ đến vật chất?	thế nào là lạc không liên hệ đến vật chất?	thế nào là lạc không liên hệ đến vật chất còn hơn cả loại lạc không liên hệ đến vật chất kia?
5 Dục công đức		
Sắc	Ly dục, ly bất thiện pháp, chứng và trú Thiền thứ nhất, một trạng thái hỷ lạc do ly dục sanh, có tầm, có tứ. Tịnh chỉ các tâm và tứ, vị ấy chứng và trú Thiền thứ hai, một trạng thái hỷ lạc do định sanh, không tầm, không tứ, nội tĩnh, nhứt tâm. Ly hỷ trú xả, chánh niệm tỉnh giác, thân cảm lạc thọ mà các bậc Thánh gọi là xả niệm lạc trú, vị ấy chứng đạt và trú Thiền thứ ba	Đã đoạn tận các lậu hoặc, khi quán sát tâm giải thoát khỏi tham, quán sát tâm giải thoát khỏi sân, quán sát tâm giải thoát khỏi si, lạc và hỷ khởi lên
Thanh		
Hương		
Vị		
Xúc		
Có những sắc do mắt nhận thức khả lạc, khả hỷ, khả ý, khả ái, liên hệ đến dục, hấp dẫn... Có những xúc do thân nhận thức khả lạc, khả hỷ, khả ý, khả ái, liên hệ đến dục, hấp dẫn. do duyên năm dục công đức này, khởi lên lạc hỷ		

XẢ		
thế nào là xả liên hệ đến vật chất?	thế nào là xả không liên hệ đến vật chất?	thế nào là xả không liên hệ đến vật chất còn hơn cả loại xả không liên hệ đến vật chất kia?
5 Dục công đức		
Sắc	Đoạn lạc, đoạn khổ, chấm dứt hỷ ưu đã cảm thọ từ trước, chứng đạt và an trú Thiền thứ tư, không khổ, không lạc, xả niệm thanh tịnh	Đã đoạn tận các lậu hoặc, quán sát tâm giải thoát khỏi tham, quán sát tâm giải thoát khỏi sân, quán sát tâm giải thoát khỏi si, xả khởi lên
Thanh		
Hương		
Vị		
Xúc		
Có những sắc do mắt nhận thức khả lạc, khả hỷ, khả ý, khả ái, liên hệ đến dục, hấp dẫn... Có những xúc do thân nhận thức khả lạc, khả hỷ, khả ý, khả ái, liên hệ đến dục, hấp dẫn, do duyên năm dục công đức này, xả khởi lên		

GIẢI THOÁT		
thế nào là giải thoát liên hệ đến vật chất?	thế nào là giải thoát không liên hệ đến vật chất?	thế nào là giải thoát không liên hệ đến vật chất còn hơn cả loại hỷ không liên hệ đến vật chất kia?
Sự giải thoát liên hệ đến sắc là liên hệ đến vật chất...	Sự giải thoát liên hệ đến vô sắc là không liên hệ đến vật chất	Đoạn tận các lậu hoặc, quán sát tâm giải thoát khỏi tham, quán sát tâm giải thoát khỏi sân, quán sát tâm giải thoát khỏi si, giải thoát khỏi lên

VỊ NGỌT - SỰ NGUY HIỂM - SỰ XUẤT LY

5 Uẩn	Cái gì là vị ngọt?	Cái gì là sự nguy hiểm?	Cái gì là sự xuất ly?
Sắc	Hỷ lạc sanh	Vô thường, đau khổ, chịu sự biến hoại	Sự nhiếp phục dục và tham, sự đoạn tận dục và tham; cái ấy là xuất ly
Thọ			
Tưởng			
Hành			
Thức			

https://www.budsas.org/uni/u-kinh-tangchibo/tangchi10-0406.htm
V. Vị Ngọt (Tập 1.14, Vị, Đại 2,2c) (S.iii,27)

THÂN BỆNH VÀ TÂM KHÔNG BỆNH

Hiếu rõ, thuần thực, tu tập pháp các Bậc Thánh, Bậc Chân Nhân

5 Uẩn	Không quán	Do không bị ám ảnh	"Các Sắc (...) là ta, các Sắc (...) là của ta" khi các Sắc (...) biến hoại, đổi khác; nên không do các Sắc (...) biến hoại, đổi khác mà khởi lên sâu, bi, khổ, ưu, não!
Sắc	...Là của Ta	...Là ta	
Thọ	Tự ngã như là có...		
Tưởng	... ở trong tự ngã		
Hành		...Là của Ta	
Thức	Hay tự ngã có trong...		

https://www.budsas.org/uni/u-kinh-tuongungbo/tu3-22a.htm
A. Năm Mươi Kinh Căn Bản - I. Phẩm Nakulapitā

LỜI DẠY CUỐI CÙNG

Căn + Trần > Xúc	Thường hay Vô Thường ?	Khổ hay Lạc?	Cái gì vô thường, khổ, chịu sự biến hoại; có hợp lý chăng nếu quán cái ấy là: " Cái này là của tôi. Cái này là tôi. Cái này là tự ngã của tôi "?
Mắt + Sắc > Nhãn Xúc	VÔ THƯỜNG	KHỔ	THỪA KHÔNG
Tai + Thanh > Nhĩ Xúc			
Mũi + Hương > Tỷ Xúc			
Lưỡi + Vị > Thiệt Xúc			
Thân + Các Xúc > Thân Xúc			
Ý + Các Pháp > Ý Xúc			

https://www.budsas.org/uni/u-kinh-tuongungbo/tu4-35d.htm
121. VIII. Rāhula (S.iv, 105)

NHƯ LÝ TÁC Ý

Vô thường	Có thể chứng Quả Dự Lưu
Khổ	
Bệnh hoạn	
Ung nhọt	Có thể chứng Quả Nhất Lai
Mũi tên	
Bất hạnh	
Ốm đau	Có thể chứng Quả Bất Lai
Người lạ	
Hủy hoại	
Rỗng không	Có thể chứng Quả A-la-hán
Vô ngã	

https://budsas.net/uni/u-kinh-tuongungbo/tu3-22g.htm
X. Vị Giữ Giới (Tập 10, Đại 2,65b) (S.iii,167)

THỨC ĂN CỦA VÔ MINH

Cái gì là thức ăn của Vô Minh ?	Năm triền cái
Cái gì là thức ăn của Năm triền cái ?	Ba ác hành
Cái gì là thức ăn của Ba ác hành ?	Các căn không chế ngự
Cái gì là thức ăn của Các căn không chế ngự ?	Không chánh niệm tỉnh giác
Cái gì là thức ăn của Không chánh niệm tỉnh giác ?	Phi lý tác ý
Cái gì là thức ăn của Phi lý tác ý ?	Không có lòng tin
Cái gì là thức ăn của Không có niềm tin?	Không nghe Diệu pháp
Cái gì là thức ăn của Không nghe Diệu pháp?	Không giao thiệp với bậc Chân nhân

https://www.budsas.org/uni/u-kinh-tangchibo/tangchi10-0406.htm
VII. Phẩm Song Đôi (I) (61) Vô Minh

THỨC ĂN CỦA MINH

Giao thiệp với bậc Chân nhân được viên mãn, thời làm viên mãn nghe diệu pháp
Nghe diệu pháp được viên mãn, thời làm viên mãn lòng tin; lòng tin được viên mãn thời làm viên mãn như lý tác ý
Như lý tác ý được viên mãn, thời làm viên mãn chánh niệm tỉnh giác
Chánh niệm tỉnh giác được viên mãn, thời làm viên mãn các căn được chế ngự
Các căn chế ngự được viên mãn, thời làm viên mãn ba thiện hành
Ba thiện hành được viên mãn, thời làm viên mãn Bốn niệm xứ
Bốn niệm xứ được viên mãn, thời làm viên mãn Bảy giác chi
Bảy giác chi được viên mãn, thời làm viên mãn Minh giải thoát
Như vậy là thức ăn của Minh giải thoát, và như vậy là viên mãn

MỞ BÀI: Chư Hiền, nếu Tỷ-kheo thỉnh nguyện: "Mong rằng chư Tôn giả nói với tôi, mong rằng tôi được chư Tôn giả nói!" Nhưng nếu vị ấy là một người khó nói, đầy đủ những tánh khiến người ấy trở thành khó nói, khó kham nhẫn, không cung kính đón nhận khi được giảng dạy thì các vị đồng phạm hạnh nghĩ rằng, Tỷ-kheo ấy không đáng nói đến, nghĩ rằng Tỷ-kheo ấy không đáng được giáo huấn, nghĩ rằng không nên đặt lòng tin vào người ấy.

thế nào là những tánh khiến người ấy trở thành khó nói?		thế nào là những đức tánh khiến người ấy trở thành dễ nói?	Cần phải tư lượng tự ngã với tự ngã như sau	Cần phải quán sát tự ngã với tự ngã như sau
				Không biết ta có ....?
1	có ác dục, bị ác dục chi phối	không có ác dục, không bị ác dục chi phối	Ta sẽ không có ác dục, sẽ không bị ác dục chi phối	Ta quán sát và biết rằng Ta có... Ta cần phải tinh tấn đoạn trừ ... ấy
2	khen mình chê người	không khen mình chê người	Ta sẽ không khen mình chê người	
3	phẫn nộ, bị phẫn nộ chi phối	không phẫn nộ, không bị phẫn nộ chi phối	Ta sẽ không phẫn nộ, không bị phẫn nộ chi phối	
4	vì phẫn nộ làm nhân trở thành người có hiểm hận	không phẫn nộ, không vì phẫn nộ làm nhân trở thành người hiểm hận	Ta sẽ không phẫn nộ, không vì phẫn nộ làm nhân trở thành người hiểm hận	
5	vì phẫn nộ làm nhân trở thành cố chấp	không phẫn nộ, không bị phẫn nộ làm nhân trở thành cố chấp	Ta sẽ không phẫn nộ, không vì phẫn nộ làm nhân trở thành cố chấp	
6	phẫn nộ, thốt ra những lời liên hệ đến phẫn nộ	không phẫn nộ, không vì phẫn nộ thốt ra những lời liên hệ đến phẫn nộ	Ta sẽ không phẫn nộ, không thốt ra những lời liên hệ đến phẫn nộ	
7	bị buộc tội trở lại chống đối vị đã buộc tội mình	bị buộc tội, không trở lại chống đối vị đã buộc tội mình	Ta có bị buộc tội, sẽ không trở lại chống đối vị buộc tội mình	
8	bị buộc tội trở lại chỉ trích vị đã buộc tội mình	bị buộc tội không trở lại chỉ trích vị đã khiến trách mình	Ta có bị buộc tội, sẽ không trở lại chỉ trích vị buộc tội mình	
9	bị buộc tội trở lại chất vấn vị đã buộc tội mình	bị buộc tội không trở lại chất vấn vị đã buộc tội mình	Ta có bị buộc tội, sẽ không trở lại chất vấn vị đã buộc tội mình	
10	bị buộc tội tránh né vấn đề với một vấn đề khác, trả lời ra ngoài vấn đề, để lộ phẫn nộ, sân hận và bất mãn của mình	bị buộc tội, không tránh né vấn đề với một vấn đề khác, trả lời ra ngoài vấn đề, để lộ phẫn nộ, sân hận và bất mãn của mình	Ta bị buộc tội sẽ không tránh né vấn đề với một vấn đề khác, không trả lời ra ngoài vấn đề, và không để lộ phẫn nộ, sân hận bất mãn của mình	
11	bị buộc tội không giải thích thỏa mãn hành động của mình cho vị buộc tội	bị buộc tội, giải thích thỏa mãn hành động của mình cho vị buộc tội	Ta bị buộc tội, sẽ giải thích thỏa mãn hành động của mình cho vị buộc tội biết	
12	hư ngụy và nảo hại	không hư ngụy và nảo hại	Ta sẽ không hư ngụy và nảo hại	
13	tật đổ và xan tham	không tật đổ và xan tham	Ta sẽ không tật đổ và xan tham	
14	lừa đảo và lường gạt	không khi cưỡng và lường gạt	Ta sẽ không khi cưỡng và lường gạt	
15	ngohan mê và quá mạn	không ngohan mê và quá mạn	Ta sẽ không ngohan mê và quá mạn	
16	chấp trước thế tục, cố chấp tư kiến, tánh khó hành xả	không chấp trước thế tục, cố chấp tư kiến, tánh dễ hành xả	Ta sẽ không chấp trước thế tục, không cố chấp tư kiến, tánh dễ hành xả	

Kết luận: Chư Hiền, nếu trong khi quán sát, Tỷ-kheo thấy rõ rằng tất cả các ác, bất thiện pháp chưa được đoạn trừ trong nội tâm, thì chư Hiền, Tỷ-kheo ấy cần phải tinh tấn đoạn trừ các ác, bất thiện pháp ấy. Chư Hiền, nếu Tỷ-kheo trong khi quán sát thấy rõ rằng tất cả các ác, bất thiện pháp đã được đoạn trừ trong nội tâm, thì chư Hiền, Tỷ-kheo ấy phải sống với tâm niệm hoan hỷ, ngày đêm tu học thiện pháp

LÀM CHO VIÊN MÃN

Diagram illustrating the 24 Earthly Branches (24 Địa Chi) arranged in two rows, connected by arrows indicating a continuous cycle:

- Row 1: Vô minh → hành → thức → danh sắc → sáu xứ → xúc → thọ → ái → thủ → hữu → sanh → khổ
- Row 2: tín → hân hoan → hỷ → khinh an → lạc → định → tri kiến như chân → yếm ly → ly tham → giải thoát → Trí về đoạn diệt

Arrows connect the boxes in a continuous loop from the end of the top row to the start of the bottom row.

TUỔI THỌ LOẠI NGƯỜI

MỞ BÀI: Bạch Thế Tôn, nay đã đến thời ! Bạch Thiện Thệ, nay đã đến thời để Thế Tôn thuyết vô thượng căn tu tập trong giới luật bậc thánh. Sau khi nghe Thế Tôn, các vị Tỷ-kheo sẽ thọ trì.
-- Vậy này Ananda, hãy nghe và suy nghiệm kỹ, Ta sẽ giảng

KINH MAHÀNÀMA (Mahànàmasutta)

TRANG
27 OF 33

Kinh Mahànàma, I. Phẩm đáng được cung kính cúng dường, Chương VI-Sáu pháp, Kinh Tăng Chi Bộ, Nikaya

MỞ BÀI: Thánh đệ tử nào đã đi đến quả, đã liễu giải giáo pháp, với nếp sống này, sống một cách sung mãn.

Vị Thánh đệ tử tùy niệm Phật

"Đây là Thế Tôn, bậc A-la-hán, Chánh Đẳng Giác, Minh Hạnh Túc, Thiện Thệ, Thế Gian Giải, Vô Thượng Sĩ, Điều Ngự Trượng Phu, Thiên Nhân Sư, Phật, Thế Tôn"

Vị Thánh đệ tử tùy niệm Pháp

"Pháp được Thế Tôn khéo thuyết, thiết thực hiện tại, không có thời gian, đến để mà thấy, có khả năng hướng thượng, được những bậc trí tự mình giác hiểu!"

Vị Thánh đệ tử tùy niệm Tăng

"Diệu hạnh là chúng đệ tử Thế Tôn, Trực hạnh là chúng đệ tử Thế Tôn, Ứng lý hạnh là chúng đệ tử Thế Tôn, Chánh hạnh là chúng đệ tử Thế Tôn, tức là bốn đôi tám vị. Chúng đệ tử Thế Tôn này đáng được cung kính, đáng được tôn trọng, đáng được cúng dường, đáng được chấp tay, là vô thượng phước điền ở đời"

Vị Thánh đệ tử tùy niệm các Giới của mình

"Giới không bị bể vụn, không bị sút mẻ, không tỳ vết, không có uế nhiễm, đưa đến giải thoát, được người trí tán thán, không bị chấp thủ, đưa đến Thiên định"

Vị Thánh đệ tử tự mình niệm Thí của mình

"Thật là được lợi cho ta! Thật là khéo được lợi cho ta! Vì rằng với quần chúng bị cấu uế xan tham chi phối, ta sống trong gia đình, với tâm không bị cấu uế của xan tham chi phối, bố thí rộng rãi với bàn tay sạch sẽ, ưa thích từ bỏ, sẵn sàng để được yêu cầu, ưa thích phân phát vật bố thí"

Vị Thánh đệ tử tu tập tùy niệm Thiên

"Có chư Thiên bốn Thiên vương Thiên, có chư thiên cõi trời Ba Mươi Ba, có chư Thiên Dạ-ma, có chư thiên Đâu-suất, có chư Thiên Hóa Lạc, có chư Thiên Tha Hóa Tự Tại, có chư thiên Phạm Chúng, có chư thiên cao hơn nữa. Đầy đủ với lòng tin như vậy, chư thiên ấy, sau khi chết ở chỗ này, được sanh tại chỗ kia; tín như vậy cũng có đầy đủ nơi ta. Đầy đủ với giới như vậy, chư thiên ấy sau khi chết ở chỗ này, được sanh tại chỗ kia; giới như vậy cũng có đầy đủ nơi ta. Đầy đủ với nghe pháp như vậy, chư thiên ấy sau khi chết ở chỗ này, được sanh tại chỗ kia; nghe pháp như vậy cũng có đầy đủ nơi ta. Đầy đủ với thí như vậy, chư thiên ấy sau khi chết ở chỗ này, được sanh tại chỗ kia; thí như vậy cũng có đầy đủ ở nơi ta. Đầy đủ với tuệ như vậy, chư thiên ấy sau khi chết ở chỗ này, được sanh tại chỗ kia; tuệ như vậy cũng đầy đủ nơi ta"

KẾT LUẬN: Khi vị ấy niệm tín, giới, nghe pháp, thí và tuệ của tự mình và chư thiên ấy; trong khi ấy, tâm không bị tham chi phối, tâm không bị sân chi phối, không bị si chi phối; trong khi ấy, tâm vị ấy được chánh trực nhờ dựa vào chư Thiên. Vị Thánh đệ tử với tâm chánh trực được nghĩa tín thọ, được pháp tín thọ, được hân hoan liên hệ đến pháp. Vị ấy có hân hoan, nên hỷ sanh. Vị ấy có hỷ nên thân được khinh an. Với thân khinh an, vị ấy cảm giác lạc thọ. Vị ấy có lạc thọ, tâm được định tĩnh.

Vị Thánh đệ tử này, được nói như sau: "Với quần chúng không bình đẳng, vị ấy sống bình đẳng. Với quần chúng có não hại, vị ấy sống không não hại. Nhập được pháp lưu, vị ấy tu tập niệm Phật (Pháp, Tăng, Giới, Thí, Thiên)".

Thế nào là Tỷ-kheo giới hạnh cụ túc?

43. Tỷ-kheo từ bỏ sát sanh, tránh xa sát sanh, bỏ trượng, bỏ kiếm, biết tầm quý, có lòng từ, sống thương xót đến tất cả hạnh phúc của chúng sanh và loài hữu tình.

Vị ấy từ bỏ lấy của không cho, tránh xa lấy của không cho, chỉ lấy những vật đã cho, chỉ mong những vật đã cho, tự sống thanh tịnh, không có trộm cướp

44. Tỷ-kheo từ bỏ nói láo, tránh xa nói láo, nói những lời chân thật, y chỉ trên sự thật, chắc chắn, đáng tin cậy, không lường gạt, không phản lại lời hứa đối với đời.

Vị ấy từ bỏ nói hai lưỡi, tránh xa nói hai lưỡi, nghe điều gì ở chỗ này, không đến chỗ kia nói để sanh chia rẽ ở những người này; nghe điều gì ở chỗ kia, không đi nói với những người này để sanh chia rẽ ở những người kia. Như vậy Tỷ-kheo ấy sống hòa hợp những kẻ ly gián, khuyến khích những kẻ hòa hợp, hoan hỷ trong hòa hợp, thoả mái trong hòa hợp, hân hoan trong hòa hợp, nói những lời đưa đến hòa hợp.

Vị ấy từ bỏ lời nói độc ác, tránh xa lời nói độc ác. Vị ấy nói những lời nói không lỗi lầm, đẹp tai, dễ thương, thông cảm đến tâm, tao nhã, đẹp lòng nhiều người. Như vậy là giới hạnh của vị ấy trong giới luật.

Vị ấy từ bỏ lời nói phù phiếm, tránh xa lời nói phù phiếm, nói đúng thời, nói những lời chân thật, nói những lời có ý nghĩa, nói những lời về chánh pháp, nói những lời về luật, nói những lời đáng được gìn giữ, những lời hợp thời, thuận lý, có mạch lạc hệ thống, có ích lợi.

45. Vị ấy từ bỏ làm hại đến các hạt giống và các loại cây cỏ, dùng một ngày một bữa, không ăn ban đêm.

Từ bỏ ăn phi thời. Từ bỏ đi xem múa, hát nhạc, diễn kịch.

Từ bỏ trang sức bằng vòng hoa, hương liệu, dầu thoa và các thời trang.

Từ bỏ dùng giường cao và giường lớn.

Từ bỏ nhận vàng và bạc.

Từ bỏ nhận các hạt sống. Từ bỏ nhận thịt sống.

Từ bỏ nhận đàn bà con gái. Từ bỏ nhận nô tỳ gái và trai.

Từ bỏ nhận cừu và dê. Từ bỏ nhận gia cầm và heo.

Từ bỏ nhận voi, bò, ngựa và ngựa cái.

Từ bỏ nhận ruộng nương, đất đai. Từ bỏ nhận người môi giới hoặc tự mình làm môi giới.

Từ bỏ buôn bán. Từ bỏ các sự gian lận bằng cân, tiền bạc và đo lường.

Từ bỏ các tà hạnh như hối lộ, gian trá, lừa đảo.

Từ bỏ làm thương tổn, sát hại câu thúc, bắt đoạt, trộm cắp, cướp phá.

63. Và như vậy, Đại vương, vị Tỷ-kheo ấy, nhờ đầy đủ giới luật nên không thấy sợ hãi từ một chỗ nào về phương diện hộ trì giới luật. Đại vương, như một vị Sát đế lỵ đã làm lễ quán đánh, đã hàng phục kẻ thù địch, không còn thấy sợ hãi từ chỗ nào nữa về phương diện thù địch. Cũng vậy, này Đại vương, Tỷ-kheo ấy nhờ đầy đủ giới luật, nên không thấy sợ hãi từ một chỗ nào về phương diện hộ trì giới luật. Vị ấy nhờ đầy đủ giới luật cao quý này, nên hưởng lạc thọ, nội tâm không vẫn đục. Như vậy, này Đại vương, Tỷ-kheo đầy đủ giới luật.

thế nào là Tỷ-kheo hộ trì các căn?

64. Này Đại vương, khi mắt thấy sắc, Tỷ-kheo không nắm giữ tướng chung, không nắm giữ tướng riêng. Những nguyên nhân gì, khiến nhãn căn không được chế ngự, khiến tham ái, ưu bi, các ác, bất thiện pháp khởi lên, Tỷ-kheo tự chế ngự nguyên nhân ấy, hộ trì nhãn căn, thực hành sự hộ trì nhãn căn. Khi tai nghe tiếng... mũi ngửi hương... thân cảm xúc... ý nhận thức các pháp, vị ấy không nắm giữ tướng chung, không nắm giữ tướng riêng. Những nguyên nhân gì khiến ý căn không được chế ngự, khiến tham ái, ưu bi, các ác, bất thiện pháp khởi lên, Tỷ-kheo chế ngự nguyên nhân ấy, hộ trì ý căn, thực hành sự hộ trì ý căn. Vị ấy, nhờ sự hộ trì cao quý các căn ấy, nên hưởng lạc thọ nội tâm, không vẫn đục.

thế nào là Tỷ-kheo chánh niệm tỉnh giác?

65. Tỷ-kheo khi đi tới, khi đi lui đều tỉnh giác; khi nhìn thẳng, khi nhìn quanh đều tỉnh giác; khi co tay, khi duỗi tay đều tỉnh giác; khi mang y kép, bình bát, thượng y đều tỉnh giác, khi ăn, uống, nhai, nuốt đều tỉnh giác; khi đi đại tiện, tiểu tiện đều tỉnh giác; khi đi, đứng, ngồi, nằm, thức, nói, yên lặng đều tỉnh giác.

thế nào là Tỷ-kheo biết đủ?

67. Ở đây Tỷ-kheo bằng lòng với tấm y để che thân, với đồ ăn khát thực để nuôi bụng, đi tại chỗ nào cũng mang theo (y và bình bát). Đại vương, cũng như con chim bay đến chỗ nào cũng mang theo hai cánh; cũng vậy, Đại vương, vị Tỷ-kheo bằng lòng với tấm y để che thân, với đồ ăn khát thực để nuôi bụng, đi tại chỗ nào cũng mang theo.

Đoạn trừ 5 triền cái

67. Vị ấy, với giới uẩn cao quý này, với sự hộ trì các căn cao quý này, với chánh niệm tỉnh giác cao quý này, với hạnh biết đủ cao quý này, lựa một chỗ thanh vắng, tịch mịch như rừng, gốc cây, khe núi, hang đá, bãi tha ma, lùm cây, ngoài trời, đồng rom. Sau khi đi khát thực về và ăn xong, vị ấy ngồi kiết-già, lưng thẳng tại chỗ nói trên, và an trú chánh niệm trước mặt.

68. Vị ấy từ bỏ tham ái ở đời, sống với tâm thoát ly tham ái, gột rửa tâm hết tham ái. Từ bỏ sân hận, vị ấy sống với tâm không sân hận, lòng từ mẫn thương xót tất cả chúng hữu tình, gột rửa tâm hết sân hận. Từ bỏ hôn trầm, thụy miên, vị ấy sống thoát ly hôn trầm và thụy miên; với tâm tưởng hướng về ánh sáng, chánh niệm tỉnh giác, gột rửa tâm hết hôn trầm, thụy miên. Từ bỏ trạo cử hối tiếc, vị ấy sống không trạo cử, nội tâm trầm lặng, gột rửa tâm hết trạo cử, hối tiếc. Từ bỏ nghi ngờ, vị ấy sống thoát khỏi nghi ngờ, không phân vân lưỡng lự, gột rửa tâm hết nghi ngờ đối với thiện pháp.

Bốn tầng thiền na

75. Khi quán tự thân đã xả ly năm triền cái ấy, hân hoan sanh; do hân hoan nên hỷ sanh; do tâm hoan hỷ, thân được khinh an; do thân khinh an, lạc thọ sanh; do lạc thọ, tâm được định tĩnh. Tỷ-kheo ly dục, ly ác pháp, chứng và **trú thiền thứ nhất**, một trạng thái hỷ lạc do ly dục sanh, với tầm, với tứ. Tỷ-kheo thẩm nhuần, tầm ướp, làm cho sung mãn, tràn đầy thân mình với hỷ lạc do ly dục sanh, không một chỗ nào trên toàn thân không được hỷ lạc do ly dục sanh ấy thẩm nhuần.

77. Tỷ-kheo ấy diệt tầm và tứ, chứng và **trú thiền thứ hai**, một trạng thái hỷ lạc do định sanh, không tầm không tứ, nội tĩnh nhất tâm. Tỷ-kheo ấy thẩm nhuần, tầm ướp làm cho sung mãn, tràn đầy thân mình với hỷ lạc do định sanh, không một chỗ nào trên toàn thân không được hỷ lạc do định sanh ấy thẩm nhuần.

79.Tỷ-kheo ly hỷ trú xả, chánh niệm tỉnh giác, thân cảm sự lạc thọ mà các bậc Thánh gọi là "Xả niệm lạc trú", chứng và an trú **thiền thứ ba**. Tỷ-kheo thẩm nhuần, tầm ướp, làm cho sung mãn tràn đầy thân mình với lạc thọ không có hỷ ấy, không một chỗ nào trên toàn thân, không được lạc thọ không có hỷ ấy thẩm nhuần.

81. Lại nữa, này Đại vương, Tỷ-kheo, xả lạc, xả khổ, diệt hỷ ưu đã cảm thọ trước, chứng và trú vào **thiền thứ tư**, không khổ, không lạc, xả niệm thanh tịnh. Tỷ-kheo ấy thẩm nhuần toàn thân mình với tâm thuần tịnh trong sáng, không một chỗ nào trên toàn thân không được tâm thuần tịnh trong sáng ấy thẩm nhuần.

Thần thông

83. Với tâm định tĩnh, thuần tịnh, không cấu nhiễm, không phiền não, nhu nhuyễn, dễ sử dụng, vững chắc, bình thản như vậy, Tỷ-kheo dẫn tâm, hướng tâm đến chánh trí, chánh kiến. Vị ấy biết: Thân này của ta là sắc pháp, do bốn đại hợp thành, do cha mẹ sanh, nhờ cơm cháo nuôi dưỡng, vô thường, biến hoại, phần toái, đoạn tuyệt, hoại diệt, trong thân ấy, thức ta lại nương tựa và bị trói buộc.

85. Với tâm định tĩnh, thuần tịnh, không cấu nhiễm, không phiền não, nhu nhuyễn, dễ sử dụng, vững chắc, bình thản như vậy, Tỷ-kheo chú tâm, hướng tâm đến sự hóa hiện một thân do ý làm ra. Vị ấy tạo một thân khác từ nơi thân này, cũng là sắc pháp, do ý làm ra, đầy đủ các chi tiết lớn nhỏ, không thiếu một căn nào.

87. Với tâm định tĩnh, thuần tịnh, không cấu nhiễm, không phiền não, nhu nhuyễn, dễ sử dụng, vững chắc, bình thản như vậy, Tỷ-kheo dẫn tâm, hướng tâm đến **các thần thông**. Vị ấy chứng được các loại thần thông, một thân hiện ra nhiều thân, nhiều thân hiện ra một thân; hiện hình, biến hình đi ngang qua vách, qua tường, qua núi như đi ngang hư không; độn thổ, trời lên ngang qua đất liền, như ở trong nước; đi trên nước không chìm như trên đất liền; ngồi kiết già đi trên hư không như con chim; với bàn tay, chạm và rò mặt trăng và mặt trời, những vật có đại oai lực, đại oai thần như vậy; có thể tự thân bay đến cõi Phạm thiên.

89. Với tâm định tĩnh, thuần tịnh, không cấu nhiễm, không phiền não, nhu nhuyễn, dễ sử dụng, vững chắc, bình thản như vậy, Tỷ-kheo dẫn tâm, hướng tâm đến thiên nhĩ thông. Tỷ-kheo với **Thiên nhĩ thanh tịnh** siêu nhân có thể nghe hai loại tiếng, chư Thiên và Người, xa và gần.

91. Với tâm định tĩnh, thuần tịnh, không cấu nhiễm, không phiền não, nhu nhuyễn, dễ sử dụng, vững chắc, bình thản như vậy, Tỷ-kheo dẫn tâm, hướng tâm đến **Tha tâm thông**. Tỷ-kheo sau khi đi sâu vào tâm của chúng sanh, của loài người với tâm của mình, vị ấy biết được như sau:

*Tâm có tham, biết là tâm có tham. Tâm không có tham, biết là tâm không có tham.
Tâm có sân, biết là tâm có sân. Tâm không có sân, biết là tâm không có sân.
Tâm có si, biết là tâm có si. Tâm không có si, biết là tâm không có si.
Tâm chuyên chú, biết là tâm chuyên chú. Tâm tán loạn, biết là tâm tán loạn.
Đại hành tâm, biết là đại hành tâm. Không phải đại hành tâm, biết không phải là đại hành tâm.
Tâm chưa vô thượng, biết là tâm chưa vô thượng, Tâm vô thượng, biết là tâm vô thượng.
Tâm thiên định, biết là tâm thiên định. Tâm không thiên định, biết là tâm không thiên định.
Tâm giải thoát, biết là tâm giải thoát. Tâm không giải thoát, biết là tâm không giải thoát.*

Ba Minh

93. Với tâm định tĩnh, thuần tịnh, không cấu nhiễm, không phiền não, nhu nhuyễn, dễ sử dụng, vững chắc, bình thản như vậy, Tỷ-kheo dẫn tâm, hướng tâm đến **Túc mạng minh**. Vị ấy nhớ đến các đời sống quá khứ, như một đời, hai đời, ba đời, bốn đời, năm đời, mười đời, hai mươi đời, ba mươi đời, bốn mươi đời, năm mươi đời, một trăm đời, hai trăm đời, một ngàn đời, một trăm ngàn đời, nhiều hoại kiếp, nhiều thành kiếp, nhiều hoại và thành kiếp. Vị ấy nhớ rằng: "Tại chỗ kia ta có tên như thế này, dòng họ như thế này, giai cấp như thế này, thọ khổ lạc như thế này, tuổi thọ đến mức như thế này. Sau khi chết tại chỗ kia, ta được sanh ra tại chỗ nọ. Tại chỗ ấy, ta có tên như thế này, dòng họ như thế này, giai cấp như thế này, thọ khổ lạc như thế này, tuổi thọ đến mức như thế này. Sau khi chết tại chỗ nọ, ta được sanh ra ở đây". Như vậy Tỷ-kheo nhớ đến nhiều đời sống quá khứ cùng với các nét đại cương và các chi tiết.

95. Với tâm định tĩnh, thuần tịnh, không cấu nhiễm, không phiền não, nhu nhuyễn, dễ sử dụng, vững chắc, bình thản như vậy, Tỷ-kheo dẫn tâm, hướng tâm đến trí huệ về sanh tử của chúng sanh. Vị ấy với **Thiên nhãn thuần tịnh**, siêu nhân, thấy sự sống và chết của chúng sanh. Vị ấy biết rõ rằng, chúng sanh người hạ liệt kẻ cao sang, người đẹp đẽ kẻ thô xấu, người may mắn kẻ bất hạnh, đều do hạnh nghiệp của chúng: "Này các Hiền giả, những Tôn giả này làm những điều ác hạnh về thân, lời và ý, phỉ báng các bậc Thánh, theo tà kiến, tạo các nghiệp theo tà kiến. Những người này sau khi thân hoại mạng chung, phải sanh vào cõi dữ, ác thú, đọa xứ, địa ngục. Này các Hiền giả, còn những chúng sanh nào làm những thiện hạnh về thân, lời và ý, không phỉ báng các bậc Thánh, theo chánh kiến, tạo các nghiệp theo chánh kiến, những người này, sau khi thân hoại mạng chung, được sanh lên các thiện thú, cõi trời, trên đời này. Như vậy vị ấy với thiên nhãn thuần tịnh siêu nhân thấy sự sống chết của chúng sanh. Vị ấy biết rõ rằng chúng sanh, người hạ liệt kẻ cao sang, người đẹp đẽ kẻ thô xấu, người may mắn kẻ bất hạnh, đều do hạnh nghiệp của chúng.

97. "Với tâm định tĩnh, thuần tịnh, không cấu nhiễm, không phiền não, nhu nhuyễn, dễ sử dụng, vững chắc, bình thản như vậy, Tỷ-kheo dẫn tâm, hướng tâm đến **Lậu tận trí**. Vị ấy biết như thật "đây là khổ", biết như thật "đây là nguyên nhân của khổ", biết như thật "đây là khổ diệt", biết như thật "đây là con đường đưa đến khổ diệt", biết như thật "đây là những lậu hoặc", biết như thật "đây là nguyên nhân của lậu hoặc", biết như thật "đây là sự diệt trừ các lậu hoặc", biết như thật "đây là con đường đưa đến sự diệt trừ các lậu hoặc". Nhờ hiểu biết như vậy, nhận thức như vậy, tâm của vị ấy thoát khỏi dục lậu, thoát khỏi hữu lậu, thoát khỏi vô minh lậu. Đối với tự thân đã giải thoát như vậy, khởi lên sự hiểu biết: Ta đã giải thoát. Vị ấy biết: Sanh đã tận, phạm hạnh đã thành, việc cần làm đã làm; sau đời hiện tại, không có đời sống nào khác nữa.

MỞ BÀI: "Thật vi diệu thay, chư Hiền giả! Thật hy hữu thay, chư Hiền giả! Thân hành niệm này được tu tập, được làm cho sung mãn, có quả lớn, có công đức lớn, đã được Thế Tôn, bậc Tri Giả, Kiến Giả, bậc A-la-hán, Chánh Đẳng Giác tuyên bố"

QUÁN NIỆM HƠI THỞ			BỐN OAI NGHI		ĐẦY ĐỦ CHÁNH NIỆM
Tỷ-kheo đi đến khu rừng, hay đi đến gốc cây, hay đi đến ngôi nhà trống và ngôi kiết-già, lưng thẳng và an trú chánh niệm trước mặt. Chánh niệm, vị ấy thở vô. Chánh niệm, vị ấy thở ra			Lại nữa, này các Tỷ-kheo, Tỷ-kheo đi (đứng,ngồi,nằm), biết rằng		Lại nữa, này các Tỷ-kheo,
Vị ấy biết	"Tôi thở vô dài"	"Tôi thở ra dài"	"Tôi đi"	"Tôi đứng"	Tỷ-kheo khi bước tới, bước lui biết rõ việc mình đang làm; khi ngó tới ngó lui biết rõ việc mình đang làm; khi co tay, khi duỗi tay, biết rõ việc mình đang làm; khi mang áo tăng-già-lê (sanghati), mang bát, mang y, biết rõ việc mình đang làm; khi ăn, uống, nhai, nếm, biết rõ việc mình đang làm; khi đứng, ngồi, ngủ, thức, nói, im lặng, biết rõ việc mình đang làm
	"Tôi thở vô ngắn"	"Tôi thở ra ngắn"	"Tôi ngồi"	"Tôi nằm"	
Vị ấy tập	"Cảm giác cả toàn thân, tôi sẽ thở vô"	"Cảm giác cả toàn thân, tôi sẽ thở ra"	Thân thể được sử dụng như thế nào, vị ấy biết thân thể như thế ấy		
	"An tịnh thân hành, tôi sẽ thở vô"	"An tịnh thân hành, tôi sẽ thở ra"			

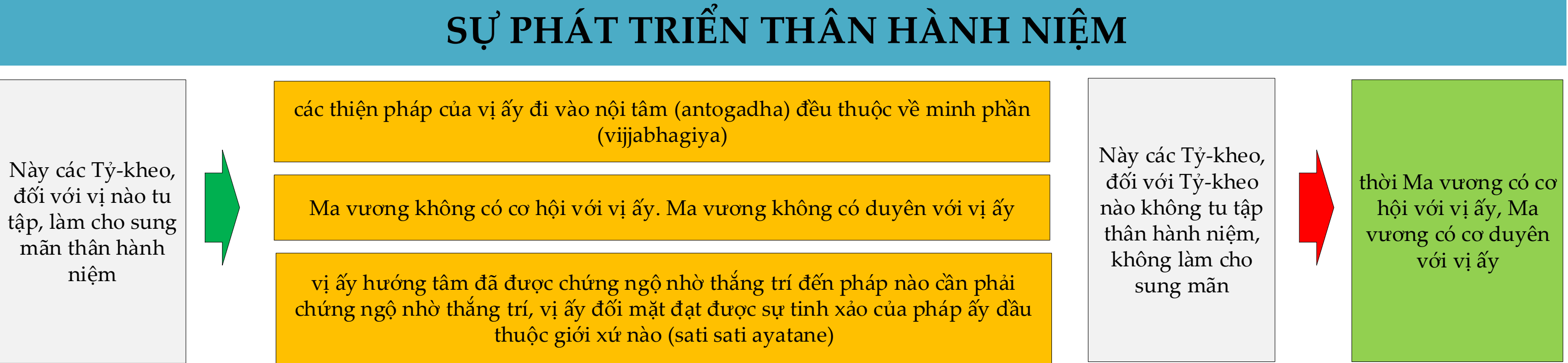
Trong khi vị ấy sống không phóng dật, nhiệt tâm, tinh cần, các niệm và tư duy thuộc về thế tục được đoạn trừ. Nhờ đoạn trừ các pháp ấy, nội tâm được an trú, an tọa, chuyên nhất, định tĩnh

QUÁN THÂN BẤT TỊNH	QUÁN TỬ ĐẠI	QUÁN TỬ THI
Tỷ-kheo quán sát thân này, dưới từ bàn chân trở lên, trên cho đến đỉnh tóc, bao bọc bởi da và chứa đầy những vật bất tịnh sai biệt: "Trong thân này, đây là tóc, lông, móng, răng, da, thịt, gân, xương, thận, tủy, tim, gan, hoành cách mô, lá lách, phổi, ruột, màng ruột, phân, mật, đờm, mủ, máu, mồ hôi, mỡ, nước mắt, mủ da, nước miếng, niêm dịch, nước ở khớp xương, nước tiểu"	Tỷ-kheo quán sát thân này về các vị trí các giới và sự sắp đặt các giới: "Trong thân này có địa đại, thủy đại, hỏa đại, và phong đại"	Tỷ-kheo như thấy một thi thể quăng bỏ trong nghĩa địa một ngày, hai ngày, ba ngày, thi thể ấy trương phồng lên, xanh đen lại, nát thối ra ...(Xem tiếp trong kinh)
		⇓
		Tỷ-kheo quán thân ấy như sau: "Thân này tánh chất là như vậy, bản tánh là như vậy, không vượt khỏi bản chất ấy"

Trong khi vị ấy sống không phóng dật, nhiệt tâm, tinh cần, các niệm và tư duy thuộc về thế tục được đoạn trừ. Nhờ đoạn trừ các pháp ấy, nội tâm được an trú, an tọa, chuyên nhất, định tĩnh. Như vậy, này các Tỷ-kheo, Tỷ-kheo tu tập thân hành niệm.

CÁC BẬC THIỀN	
1	Tỷ-kheo ly dục, ly ác pháp, chứng và trú Thiền thứ nhất, một trạng thái hỷ lạc do ly dục sanh, với tầm và tứ. Tỷ-kheo thấm nhuần, tầm uớt, làm cho sung mãn tràn đầy thân mình với hỷ lạc do ly dục sanh, không một chỗ nào trên toàn thân không được hỷ lạc do ly dục sanh ấy thấm nhuần.
2	Tỷ-kheo ấy diệt tầm và tứ, chứng và an trú Thiền thứ hai, một trạng thái hỷ lạc do định sanh, không tầm không tứ, nội tĩnh nhất tâm. Tỷ-kheo ấy hấm nhuần, tầm uớt, làm cho sung mãn, tràn đầy thân mình với hỷ lạc do định sanh, không một chỗ nào trên toàn thân không được hỷ lạc do định sanh ấy thấm nhuần
3	Tỷ-kheo ly hỷ trú xả, chánh niệm tỉnh giác, thân cảm sự lạc thọ mà các bậc Thánh gọi là "Xả niệm lạc trú", chứng và an trú Thiền thứ ba. Tỷ-kheo thấm nhuần, tầm uớt, làm cho sung mãn tràn đầy thân mình với lạc thọ không có hỷ ấy, không một chỗ nào trên toàn thân không được lạc thọ không có hỷ ấy thấm nhuần.
4	Tỷ-kheo, xả lạc, xả khổ, diệt hỷ ưu đã cảm thọ trước, chứng và an trú Thiền thứ tư, không khổ, không lạc, xả niệm thanh tịnh. Tỷ-kheo ấy ngồi, thấm nhuần toàn thân mình với tâm thuần tịnh trong sáng, không một chỗ nào trên toàn thân không được tâm thuần tịnh trong sáng ấy thấm nhuần.

Trong khi vị ấy sống không phóng dật, nhiệt tâm, tinh cần, các niệm và tư duy thuộc về thế tục được đoạn trừ. Nhờ đoạn trừ các pháp ấy, nội tâm được an trú, an tọa, chuyên nhất, định tĩnh. Như vậy, này các Tỷ-kheo, Tỷ-kheo tu tập thân hành niệm.

CÔNG ĐỨC CỦA THÂN HÀNH NIỆM

Này các Tỷ-kheo, thân hành niệm được thực hành, được tu tập, được làm cho sung mãn, được làm như thành cỗ xe, được làm như thành căn cứ địa, được làm cho kiên trì, được làm cho tích tập, được khéo tinh cần thực hành, thời mười công đức này có thể được mong đợi. Thế nào là mười?

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
Lạc bất lạc được nhiếp phục, và bất lạc không nhiếp phục vị ấy, và vị ấy sống luôn luôn nhiếp phục bất lạc được khởi lên	khiếp đảm sợ hãi được nhiếp phục, và khiếp đảm sợ hãi không nhiếp phục vị ấy, và vị ấy luôn luôn nhiếp phục khiếp đảm sợ hãi được khởi lên.	Vị ấy kham nhẫn được lạnh, nóng, đói, khát, sự xúc chạm của ruồi, muỗi, gió, mặt trời, các loài rắn rết, các cách nói khó chịu, khó chấp nhận. Vị ấy có khả năng chịu đựng được những cảm thọ về thân khởi lên, khổ đau, nhói đau, thô bạo, chói đau, bất khả ý, bất khả ái, đưa đến chết điếng.	Tùy theo ý muốn, không có khó khăn, không có mệt nhọc, không có phí sức, vị ấy chứng được bốn Thiền, thuần túy tâm tư, hiện tại lạc trú.	Vị ấy chứng được các loại thần thông, một thân hiện ra nhiều thân, nhiều thân hiện một thân; hiện hình biến đi ngang qua vách, qua tường, qua núi như đi ngang hư không; độn thổ trời lên ngang qua đất liền như ở trong nước; đi trên nước không chìm như đi trên đất liền; ngồi kiết-già đi trên hư không như con chim; với bàn tay, chạm và sờ mặt trăng và mặt trời, những vật có đại oai lực, đại oai thần như vậy; có thể, thân có thần thông bay cho đến Phạm thiên;	với thiên nhĩ thanh tịnh siêu nhân, có thể nghe hai loại tiếng, chư Thiên và loài Người, ở xa hay ở gần.

(7)	(8)	(9)	(10)
Với tâm của vị ấy, vị ấy biết tâm của các chúng sanh, các loại người; tâm có tham, biết tâm có tham; tâm không tham, biết tâm không tham; tâm có sân, biết tâm có sân; tâm không sân, biết tâm không sân; tâm có si, biết tâm có si; tâm không si, biết tâm không si; tâm chuyên chú, biết tâm chuyên chú; tâm tán loạn, biết tâm tán loạn; tâm đại hành, biết tâm đại hành; tâm không đại hành, biết tâm không đại hành; tâm chưa vô thượng, biết tâm chưa vô thượng; tâm vô thượng, biết tâm vô thượng; tâm Thiền định, biết tâm Thiền định; tâm không Thiền định, biết tâm không Thiền định; tâm giải thoát, biết tâm giải thoát; tâm không giải thoát, biết tâm không giải thoát.	Vị ấy nhớ đến các đời sống quá khứ như một đời, hai đời, ba đời, bốn đời, năm đời, mười đời, hai mươi đời, ba mươi đời, bốn mươi đời, năm mươi đời, một trăm đời, hai trăm đời, một ngàn đời, một trăm ngàn đời, vị ấy nhớ đến các đời sống quá khứ với các nét đại cương và các chi tiết.	Với thiên nhãn thuần tịnh, siêu nhân, vị ấy thấy sự sống và sự chết của chúng sanh. Vị ấy biết rõ rằng chúng sanh người hạ liệt, kẻ cao sang, người đẹp đẽ, kẻ thô xấu, người may mắn, kẻ bất hạnh đều do hạnh nghiệp của họ.	Với sự diệt trừ các lậu hoặc, sau khi tự mình chứng tri với thượng trí, vị ấy chứng đạt và an trú ngay trong hiện tại, tâm giải thoát, tuệ giải thoát không có lậu hoặc.

KẾT LUẬN: Này các Tỷ-kheo, thân hành niệm được thực hành, được tu tập, được làm cho sung mãn, được làm như cỗ xe, được làm như thành căn cứ địa, được làm cho kiên trì, được làm cho tích tập, được khéo tinh cần thực hành, thời mười công đức này có thể mong đợi. Thế Tôn thuyết giảng như vậy. Các Tỷ-kheo ấy hoan hỷ tín thọ lời Thế Tôn dạy.

LƯU Ý KHI ĐỌC HÌNH TÓM LƯỢC

Đường tà, đi tái sinh luân hồi, không tốt

Đường chánh, đang tu tập, đã thành, mở bài, kết luận

Trung tính, tiêu đề, nền chữ

Để thay thế các từ lặp lại

Thể hiện hướng đọc bài, thay thế từ

Hình tóm lược không thể thay thế tất cả nội dung trong Kinh Nikaya, chỉ giúp người bắt đầu học kinh tiếp cận các điểm quan trọng dễ dàng hơn; giúp người đã đọc kinh nhớ, tra cứu nhanh và tìm thấy mối quan hệ các bài kinh với nhau. Mong mọi người hoan hỷ ạ!!!

SƠ ĐỒ TỔNG HỢP CÁC HÌNH				
THẬP NHỊ NHÂN DUYÊN	TỨ THÁNH ĐẾ	BÁT CHÁNH ĐẠO	Chánh ngữ,chánh nghiệp, chánh mạng	
12 Nhân duyên (3)	Định nghĩa (1)	Đại kinh bốn mươi (14,15)	Kinh SAMANAMANDIKÀ (16)	
Đại kinh đoạn tận ái (4)	Tổng hợp (2)	Chánh tinh tấn		
Kinh sáu sáu (5)				
Vị ngọt - Sự nguy hiểm- Xuất Ly các Dục (6,7)	Chánh kiến	Chánh tư duy	Chánh niệm	Chánh định
Sai biệt trí - Dị thực trí (8)	Chánh tri kiến(11,12)	Song Tâm (17)	Đại niệm xứ (21)	Đại kinh xóm ngựa (19)
Thiện xảo bảy xứ (9)	Đại kinh phương quảng (13)	An trú tâm (18)	Thanh tịnh không liên hệ vật chất (22)	Thân hành niệm (27,28)
Sáu xứ (10)	Vô thường- Khổ- Vô Ngã (23)	Kinh Tư Lượng (24)	Kinh tất cả các lậu hoặc (20)	Kinh căn tu tập (26)
	Các cặp diệt trừ - chế ngự- tiêu diệt (25)			
	Kinh Sa - Môn Quả (29,30)			

MỞ BÀI: Bạch Thế Tôn, trong Luật của bậc Thánh, thế nào là lễ bái sáu phương? Bạch Thế Tôn, trong Luật của bậc Thánh, đánh lễ sáu phương phải như thế nào? Lành thay! Thế Tôn hãy giảng pháp ấy cho con!

- Nay Gia chủ tử, hãy nghe và suy nghiệm kỹ, Ta sẽ giảng.

- Nay Gia chủ tử, đối với vị Thánh đệ tử, bốn nghiệp phiền não được diệt trừ, không làm ác nghiệp theo bốn lý do, không theo sáu nguyên nhân để phung phí tài sản. Vị này, nhờ từ bỏ mười bốn ác pháp, trở thành vị che chở sáu phương; vị này đã thực hành để chiến thắng hai đời, vị này đã chiến thắng đời này và đời sau. Sau khi thân hoại mạng chung, vị này sanh ở thiện thú, Thiên giới.

Thế nào là bốn nghiệp phiền não đã được diệt trừ?	Thế nào là không làm ác nghiệp theo bốn lý do?	Thế nào là không theo sáu nguyên nhân phung phí tài sản?
ngiệp phiền não sát sanh	Ác nghiệp làm do tham dục » không tham dục	Đam mê các loại rượu là nguyên nhân phung phí tài sản
ngiệp phiền não trộm cắp	ác nghiệp làm do sân hận » không sân hận	Du hành đường phố phi thời là nguyên nhân phung phí tài sản
ngiệp phiền não tà dâm	ác nghiệp làm do ngu si » không ngu si	La cà đình đám hí viện là nguyên nhân phung phí tài sản
ngiệp phiền não nói láo	ác nghiệp làm do sợ hãi » không sợ hãi	Đam mê cờ bạc là nguyên nhân phung phí tài sản
		Giao du ác hữu là nguyên nhân phung phí tài sản
		Quen thói lười biếng là nguyên nhân phung phí tài sản

Có bốn hạng người phải xem không phải bạn, dầu tự cho là bạn	Bốn loại bạn này phải được xem là bạn chân thật	Vị Thánh đệ tử hộ trì sáu phương như thế nào?
Người vật gì cũng lấy phải được xem không phải bạn , dầu tự cho là bạn	Người bạn giúp đỡ phải được xem là bạn chân thật	Phương Đông cần được hiểu là cha mẹ.
người chỉ biết nói giỏi phải được xem không phải bạn, dầu tự cho là bạn	người bạn chung thủy trong khổ cũng như trong vui phải được xem là bạn chân thật	Phương Nam cần được hiểu là sư trưởng.
người khéo nịnh hót phải được xem không phải bạn , dầu tự cho là bạn	người bạn khuyên điều lợi ích phải được xem là bạn chân thật	Phương Tây cần được hiểu là vợ con.
người tiêu pha xa xỉ phải được xem không phải bạn, dầu tự cho là bạn.	người bạn có lòng thương tưởng phải được xem là bạn chân thật	Phương Bắc cần được hiểu là bạn bè.
		Phương Dưới cần được hiểu là tôi tớ, lao công.
		Phương Trên cần được hiểu là Sa-môn, Bà-la- môn

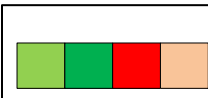
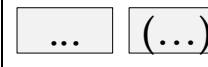
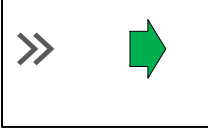

Thiện thế thuyết giảng xong, bậc Đạo Sư lại giảng thêm:

(1)	(2)	(3)		
Sát sanh và trộm cắp, Nói láo, lấy vợ người, Kẻ trí không tán thán, Những hạnh nghiệp như vậy.	Ai phản lại Chánh pháp, Vì tham, sân, bố, si, Thanh danh bị sút mẻ Như mặt trăng đêm khuyết. Ai không phản Chánh pháp, Vì tham, sân, bố, si, Thanh danh được tròn đủ, Như mặt trăng đêm đầy.	Có bạn gọi bạn rượu, Có bạn, bạn bằng mồm, Bạn lúc thật hữu sự, Mới xứng danh bạn bè. Ngủ ngày, thông vợ người, Ưu đấu tranh, làm hại, Thân ác hữu, xan tham, Sáu sự náo hại người. Ác hữu, ác bạn lữ, Ác hạnh, hành ác xứ, Đời này cả đời sau, Hai đời, người bị hại. Cờ bạc và đàn bà, Rượu chè, múa và hát Ngủ ngày, đi phi thời Thân ác hữu, xan tham, Sáu sự náo hại người.	Chơi xúc xắc, uống rượu Theo đuổi đàn bà người, Lẽ sống của người khác, Thân cận kẻ hạ tiện, Không thân cận bậc trí, Người ấy tự héo mòn, Như trăng trong mùa khuyết. Rượu chè không tiền của, Khao khát, tìm tầu điểm, Bị chìm trong nợ nần, Như chìm trong bồn nước, Mau chóng tự hại mình, Như kẻ mất gia đình.	Ai quen thói ngủ ngày, Thức trọn suốt đêm trường, Luôn luôn say sướt mướt, Không thể sống gia đình. Ở đây ai hay than: Ồi quá lạnh, quá nóng, Quá chiều, quá trễ giờ, Sẽ bỏ bê công việc. Lợi ích, điều tốt lành, Bị trôi dạt một bên. Ai xem lạnh và nóng, Nhẹ nhàng hơn cỏ lau, Làm mọi công chuyện mình, Hạnh phúc không từ bỏ.

(4)	(5)		(6)	
Người bạn gì cũng lấy, Người bạn chỉ nói giỏi, Người nói lời nịnh hót, Người tiêu pha xa xỉ. Cả bốn, không phải bạn, Biết vậy, người trí tránh, Như đường đầy sọ hãi.	Bạn sẵn sàng giúp đỡ, Bạn chung thủy khổ vui, Bạn khuyến khích lợi ích, Bạn có lòng thương tưởng. Biết rõ bốn bạn này, Người trí phục vụ họ, Như mẹ đối con ruột. Người trí giữ giới luật, Sáng như lửa đời cao. Người tích trữ tài sản, Như cừ chỉ con ong.	Tài sản được chồng chất, Như ụ mối đùn cao, Người cư xử như vậy, Chất chứa các tài sản, Vừa đủ để lợi ích Cho chính gia đình mình. Tài sản cần chia bốn Để kết hợp bạn bè: Một phần mình an hưởng, Hai phần dành công việc, Phần tư, phần để dành, Phòng khó khăn hoạn nạn.	Cha mẹ là phương Đông, Sư trưởng là phương Nam, Vợ chồng là phương Tây, Bạn bè là phương Bắc, Nô bộc là phương Dưới, Sa-môn, Bà-la-môn, Có nghĩa là phương Trên. Cư sĩ vì gia đình, Đánh lễ phương hướng ấy. Kẻ trí giữ Giới, Luật, Tự tổn và biện tài, Khiêm nhường và nhu thuận, Nhờ vậy được danh xưng. Dậy sớm không biếng nhác, Bất động giữa hiểm nguy, Người trí, không phạm giới, Nhờ vậy được danh xưng. Nhiếp chúng, tạo nên bạn, Tự ái, tâm bao dung,	Dẫn đạo, khuyến hóa đạo, Nhiều cách và nhiều lần, Nhờ vậy được danh xưng. Bố thí và ái ngữ, Lợi hành bất cứ ai, Đồng sự trong mọi việc, Theo trường hợp xử sự. Chính những nhiếp sự này, Khiến thế giới xoay quanh, Như bánh xe quay lẩn, Vòng theo trục xe chính. Nhiếp sự này vắng mặt, Không có mẹ hưởng thọ, Hay không cha hưởng thọ, Sự hiếu kính của con. Do vậy bậc có trí, Đối với nhiếp pháp này, Như quán sát chấp trì, Nhờ vậy thành vĩ đại, Được tán thánh, danh xưng.

LƯU Ý KHI ĐỌC HÌNH TÓM LƯỢC

	Đường tà, đi tái sinh luân hồi, không tốt	<i>Hình tóm lược không thể thay thế tất cả nội dung trong Kinh Nikaya, chỉ giúp người bắt đầu học kinh tiếp cận các điểm quan trọng dễ dàng hơn; giúp người đã đọc kinh nhớ, tra cứu nhanh và tìm thấy mối quan hệ các bài kinh với nhau. Mong mọi người hoan hỷ ạ!!!</i>
	Đường chánh, đang tu tập, đã thành, mở bài, kết luận	
	Trung tính, tiêu đề, nền chữ	
	Để thay thế các từ lặp lại	
	Thể hiện hướng đọc bài, thay thế từ	

SƠ ĐỒ TỔNG HỢP CÁC HÌNH

THẬP NHỊ NHÂN DUYÊN	TỨ THÁNH ĐẾ	BÁT CHÁNH ĐẠO		Chánh ngữ,chánh nghiệp, chánh mạng	
12 Nhân duyên (3)	Định nghĩa (1)	Đại kinh bốn mươi (14,15)		Kinh SAMANAMANDIKÀ (16)	
Đại kinh đoạn tận ái (4)	Tổng hợp (2)	Chánh tinh tấn		Kinh giáo thọ Thi-Ca-La-Việt (32,33)	
Kinh sáu sáu (5)		Chánh kiến	Chánh tư duy	Chánh niệm	Chánh định
Vị ngọt - Sự nguy hiểm- Xuất Ly các Dục (6,7)		Chánh tri kiến(11,12)	Song Tâm (17)	Đại niệm xứ (21)	Đại kinh xóm ngựa (19)
Sai biệt trí - Dị thực trí (8)		Đại kinh phương quảng (13)	An trú tâm (18)	Thanh tịnh không liên hệ vật chất (22)	Thân hành niệm (30,31)
Thiện xảo bảy xứ (9)		Vô thường- Khổ- Vô Ngã (23)	Kinh Tư Lượng (24)	Kinh tất cả các lậu hoặc (20)	Kinh căn tu tập (26)
Sáu xứ (10)		Các cặp diệt trừ - chế ngự- tiêu diệt (25)		Mahànàmasutta (27)	
		Kinh Sa-Môn Quả (28,29)			